

Kaupunginhallitus 06.06.2022 § 204

§ 204

Lausunnon antaminen Helsingin hallinto-oikeudelle Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan, alue 722300, hyväksymistä koskevista valituksista

Valmistelijat / lisätiedot:

Kare Aleks

Palola Aulis

Kuusisto-Hjort Paula

Jääskeläinen Paula

Leino Essi

Partanen Jussi

Hämäläinen Tanja Helena YTET

Palomäki Johanna

Ahlgren Heidi

Hietanen-Ovaska Minna

etunimi.sukunimi@espoo.fi

Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Kaupunkiympäristön toimialajohtaja Isotalo Olli

Kaupunginhallitus antaa Helsingin hallinto-oikeudelle seuraavan lausunnon Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan hyväksymistä koskevista valituksista.

Kaupunginhallitus kiistää vaatimukset valtuuston päätösten kumoamisesta tai palauttamisesta ja pyytää kunnioittavasti, että hallinto-oikeus hylkää valitukset. Yleiskaavan hyväksymistä koskevat päätökset eivät ole syntyneet virheellisessä järjestyksessä, päätöksentekijä ei ole ylittänyt toimivaltaansa eivätkä päätökset muiltakaan osin ole lainvastaiset.

Valituksenalainen päätös

Espoon valtuusto hyväksyi 7.6.2021 § 77 päätöksellään Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan, alue 722300. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) oikaisukehotuksen johdosta valtuusto teki yleiskaavan hyväksymisestä uuden päätöksen 15.11.2021 § 153. Oikaisukehotuksen johdosta tehdyt muutokset kaavamääräyksiin ja kaavaselostukseen on kuvattu kaavaselostuksen alussa lisäledellä 1/15. Kaavakarttaan tai kaavakartan liitekarttoihin ei tehty muutoksia.

Toimivalta

Espoon kaupungin hallintosäännön I osan 2. luvun, kaupunginhallituksen tehtävät ja ratkaisuvallta, 3 §:n 30 kohdan mukaan kaupunginhallitus antaa selityksen valtuuston päätöstä koskevan valituksen johdosta, jos kaupunginhallitus katsoo voivansa yhtyä valtuuston päätöksen lopputulokseen.

Lausunnon liite

Lausuntoon on liitetty hallinto-oikeuden lausuntopyynnön mukaisesti yleiskaavakartan karttaotteita sisältävä esitys, joka havainnollistaa valituksenalaisten alueiden sijaintia kaavakartalla. Kaikkia valituskohteita ei ole mahdollista esittää karttaotteilla, koska esimerkiksi osaa valituksenalaisista kaavan yleismääräyksistä ei ole esitetty kaavakartalla.

Valitusten pääasiallinen sisältö

Valtuuston päätöksestä 7.6.2021 § 77 jätettiin hallinto-oikeuteen yhdeksän valitusta. Kaupunginvaltuuston päätöksestä 15.11.2021 § 153 jätettiin kaksi valitusta. Valittajat ilmenevät tarkemmin hallinto-oikeuden lausuntopyynnöstä. Valituksissa on vaadittu yleiskaavan hyväksymistä koskevan valtuuston päätöksen kumoamista lainvastaisena kokonaan tai valituksissa tarkemmin esitetyiltä osin sekä yleiskaavan palauttamista uudelleen valmisteltavaksi. Lisäksi osassa valituksia on vaadittu päätöksen asettamista täytäntöönpanokieltoon valituksen käsittelyn ajaksi sekä kaupungin velvoittamista korvaamaan valittajien oikeudenkäyntikulut. Alla on referoitu valitusten keskeisiä teemoja. Valitusten tarkempi sisältö ja perustelut ilmenevät valituksista.

1. MTK-Uusimaa ry ja SLC-Nyland vaativat valituksessaan (valitus 1), että hallinto-oikeus kumoaa valtuuston päätöksen 7.6.2021 kaavan hyväksymisestä ja palauttaa kaavan uuteen valmisteluun. Valittajat perustelevat valitustaan pääasiassa kaavakartan esitystavan ja kaavamääräysten lainvastaisuudella sekä selvitysten riittämättömyydellä. Valitus koskee erityisesti ranta-alueiden suunnittelua koskevaa kaavamääräystä, siniviherrakenne-termin käyttöä kaavamääräyksessä, puiden kaatamista koskevan toimenpiderajoituksen ulottuvuutta, kaavamerkintöjä avoimen maisematilan elinkeinoalue (AME), suojaviheralue (EV) ja arvokas kulttuuriympäristö (ma) sekä suojelualueiden osoittamista.

2. Suomen metsäkeskus vaatii valituksessaan (valitus 2), että hallinto-oikeus kumoaa valtuuston päätöksen 7.6.2021 kaavan hyväksymisestä niiltä osin, kuin arvokas kulttuuriympäristö (ma) merkinnällä edellytetään maisematyölupaa puunkaatoon maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla (M) ja avoimen maisematilan elinkeinoalueella (AME). Lisäksi valittaja vaatii, että hallinto-oikeus kumoaa AME-aluevarausmerkinnän ja palauttaa sen uudelleen valmisteluun.

3. Espoon ympäristöyhdistys ry ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry vaativat valituksessaan (valitus 3), että hallinto-oikeus kumoaa kokonaisuudessaan valtuuston päätöksen 7.6.2021 yleiskaavan hyväksymisestä. Valittajat perustelevat valitustaan pääasiassa siten, että kaavan vaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi, kaava on muun ohella maankäyttö- ja rakennuslain, luonnonsuojelulain, maakuntakaavan, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, Nuuksion järviylänköä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen ja kaupungin ilmastotavoitteiden vastainen eikä kaavaa asetettu uudelleen nähtäville, vaikka siitä rajattiin hyväksymiskäsittelyssä pois merkittäviä osia. Toissijaisesti valittajat vaativat, että hallinto-oikeus kumoaa valtuuston päätöksen yleiskaavan hyväksymisestä kolmentoista erillisen, valituksen liitteessä yksilöidyn kohteen tai kohdejoukon osalta.

4. Kaksikymmentäyksi yksityishenkilöä vaativat valituksessaan (valitus 4), että valtuuston päätös 7.6.2021 kumotaan siltä osin, kuin se koskee kaupunkisuunnittelulautakunnan 14.4.2020 Nuuksion Brobackan kylässä tekemää A3-merkinnän laajentamista alueella, joka rajautuu lännessä

Siltaniitynlaitaan - Nuuksiontiehen ja idässä viheralueeseen sekä luonnonsuojelualueeseen. Valittajat perustelevat valitustaan pääasiassa siten, että merkinnän laajennus on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja maakuntakaavan vastainen. Lisäksi valittajat vaativat, että valtuuston päätös on todettava lainvastaiseksi, koska sen valmistelussa ei ole noudatettu maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksia osallisuudesta ja vuorovaikutteisuudesta.

5. Kaksi yksityishenkilöä vaativat valituksessaan (valitus 5), että hallinto-oikeus kumoaa valtuuston päätöksen 7.6.2021 kaavan hyväksymisestä Lahnuksen Ketunkorven osalta. Valittajien mukaan koko Ketunkorven alue tulisi kaavoittaa A3-alueeksi AT-kyläalueen sijaan. Valittajat perustelevat valitustaan pääasiassa siten, että Ketunkorpeen tarvitaan asemakaava kunnallistekniikan ja kadun rakentamista varten.

6. Kaksi yksityishenkilöä vaativat valituksessaan (valitus 6), että koko yleiskaava kumotaan lainvastaisena. Valittajat perustelevat valitustaan pääasiassa siten, että kaavan vaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi, kaava on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, maakuntakaavan, yleiskaavan sisältövaatimusten, luonnonsuojelulain, Nuuksion järviylänköä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen ja kaupungin ilmastotavoitteiden vastainen eikä kaavaa asetettu uudelleen nähtäville, vaikka siitä rajattiin hyväksymiskäsittelyssä pois merkittäviä osia.

Valittajat ovat jättäneet 29.12.2021 täydennyksen alkuperäiseen valitukseensa, koskien pääasiassa ratayhteyttä ja ylijäämämassojen välivarastointi- ja käsittelyalueita, pintavesiä ja yleiskaavaprosessia.

Valittajat ovat jättäneet 11.4.2022 täydennyksen alkuperäiseen valitukseensa, koskien pääasiassa yleiskaavan rajausta ja sen vaikutusten arviointia.

7. Neljä yksityishenkilöä vaativat valituksessaan (valitus 7), että koko yleiskaava kumotaan lainvastaisena. Valittajat perustelevat valitustaan pääasiassa siten, että Myntinmäen alueen, jolle valittajien kiinteistöt sijoittuvat, poistaminen yleiskaavasta hyväksymisvaiheessa tarkoittaa merkittävää muutosta kaavan kokonaisuuteen, on yleiskaavan sisältövaatimusten vastaista eikä poiston vaikutuksia ole arvioitu lain edellyttämällä tavalla.

8. Seitsemän yksityishenkilöä vaativat valituksessaan (valitus 8), että hallinto-oikeus kumoaa päätöksen kaavan hyväksymisestä siltä osin, kun välille Espoon asema-Hista on osoitettu päärata (länsirata) ja palauttaa kaavan uuteen valmisteluun. Toissijaisesti valittajat vaativat, että kaava tulee palauttaa uuteen valmisteluun, jolloin kaavaan tulee sisällyttää määräys ekologisen yhteyden turvaamiseksi Kvarnträskin/Stampforsenin luonnonsuojelualueiden ylityksen kohdalla sekä määräykset radan estevaikutuksen minimoimiseksi Stampforsenin pohjoispuolella. Valittajat perustelevat valitustaan pääasiassa selvitysten riittämättömyydellä ja vaihtoehtotarkastelujen puutteella.

9. Yksityishenkilö vaatii valituksessaan (valitus 9), että hallinto-oikeus kumoaa yleiskaavan. Valittaja perustelee valitustaan pääasiassa siten, että yleiskaavassa valittajan kiinteistöt on, siltä osin kuin ne kuuluvat kaavoitettuun alueeseen, merkitty tieliikennealueeksi ja osin tieliikenteelle varatuksi alueeksi ja tästä aiheutuu valittajalle kohtuutonta haittaa. Valittaja katsoo valituksessaan lisäksi, että kaavan valmistelu ja asukkaiden kuuleminen ei ole ollut asianmukaista.

Valittaja on jättänyt 11.4.2022 valitukseensa täydennyksen, jossa valittaja täsmentää vaativansa valtuuston 7.6.2021 hyväksymän muutetun yleiskaavaehdotuksen kumoamista kokonaan ja asian palauttamista uuteen valmisteluun Espoon kaupungille ja sen myötä Espoon valtuuston käsiteltäväksi niin, että valittajan omistamat kaksi kiinteistöä sisällytetään Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaan samalla tavalla kuin ne sisältyivät alkuperäiseen yleiskaavaehdotukseen. Lisäksi valittaja täydentää valituksensa perusteluja yleiskaavan rajausta koskien.

10. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) vaatii valituksessaan (valitus 10), että hallinto-oikeus kumoaa Espoon valtuuston päätöksen 15.11.2021 yleiskaavan hyväksymisestä seuraavilta osin: Histan raideliikenteeseen tukeutuvan asemanseudun merkintä ja määräys sekä kyseisen merkinnän alle jäävät merkinnät (TP-, A1-, A2-, A3-, V- ja P-alueita sekä keskuksen kohdemerkintä, kadut ja asema), lukuun ottamatta Rautatie -merkintää; sekä Ketunkorven asuntovaltainen alue (A3). ELY-keskus perustelee valitustaan pääasiassa siten, että Histan ja Ketunkorven A3 -alueen kaavoittamisessa ei ole otettu huomioon valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, maakuntakaavan ohjausvaikutusta ja yleiskaavan sisältövaatimuksia. ELY-keskus katsoo valituksessaan, että Histan aluetta koskeva ajoitusmääräys ei ole riittävän selkeä eikä sen vaikutuksia ole selvitetty riittävästi.

11. Espoon ympäristöyhdistys ry on jättänyt 28.12.2021 valituksen valtuuston päätöksestä 15.11.2021. Valittaja on viitannut valituksessa 3 esitettyihin vaatimuksiin ja esittänyt niihin täydennyksiä. Lisäksi valittaja on esittänyt uusia valitusperusteita yleiskaavan sisältöä ja oikaisukehotuksen käsittelyä koskien.

Espoon ympäristöyhdistys ry on jättänyt 23.2.2022 täydennyksen valitukseensa 28.12.2021. Täydennyksessä valittaja esittää perusteluja yleiskaavan maakuntakaavan vastaisuudelle ja 28.12.2021 uutena valitusperusteena esitetyle maankäyttöehdotukselle Hepokorven TP/T-merkinnän tilalle.

Valitusoikeus

Maankäyttö- ja rakennuslain 188 §:n 1 momentin mukaan kaavan hyväksymistä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin kuntalaissa säädetään.

Kuntalain 135 §:n mukaan valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen. Valittajan tulee esittää edellä tarkoitetut valituksen perusteet ennen valitusajan päättymistä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 196 §:n 2 momentissa on säädetty oikaisukehotuksen johdosta tehdyn päätöksen vaikutuksesta valitukseen siten, että jos kunta päättää muuttaa hyväksytyä kaavaa, hallinto-oikeuden on varattava valituksen tehneille tilaisuus täydentää tai muuttaa valitustaan. Tällöin myös muilla valitukseen oikeutetuilla on oikeus hakea muutosta päätökseen siltä osin kuin kaavaa on muutettu.

Espoon kaupunki pyytää, että hallinto-oikeus jättää tutkimatta uudet valitukset ja täydennykset siltä osin, kuin niissä on päätöksen 15.11.2021 jälkeen esitetty uusia valitusperusteita, jotka eivät koske yleiskaavaa

päätöksellä 15.11.2021 muutetuilta osin. Tässä lausunnossa on perusteltu yleiskaavan lainmukaisuutta kattavasti myös uudet valitukset ja täydennykset huomioiden ja näissä esitettyjen seikkojen lainmukaisuus ilmenee kaavan aineistosta, mutta kuntalain 135 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennuslain 196 §:ssä säädetty huomioiden Espoon kaupunki katsoo, että uusia valitusperusteita ei ole sallittua esittää muilta kuin niiltä osin, joilta yleiskaavaa on uudella päätöksellä 15.11.2021 muutettu.

Oikaisukehotuksen johdosta on tehty uusi kaavaa koskeva päätös siten kuin laissa on säädetty. Muutokset ilmenevät kaavaselostuksen alusta lisälehdeltä 1/15 alkaen. Uusimaakaava 2050 maakuntakaavan valituskäsittelyyn ja sitä koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen liittyvät ja sen johdosta annetut täydennykset ovat lisäselvityksenä hyväksyttäviä, mutta valitusperusteet 7.6.2021 hyväksytyä yleiskaavan sisältöä koskien olisi tullut esittää päätöksen valitusajan puitteissa.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitukseen liittyy laillisuusharkinnan lisäksi myös tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Valitusten sisältämien tarkoituksenmukaisuusharkinnan alaan kuuluvien seikkojen osalta kaupunki viittaa edellä laissa säädettyyn ja vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön ja pyytää, että hallinto-oikeus jättää tutkimatta valitukset tällaisilta osin.

I. Lausunnon yleiset perustelut

Yleiskaavan tavoite

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava on strateginen ja yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jolla ratkaistaan tavoitellun kehityksen periaatteet. Yleiskaavan tehtävänä on yhdyskunnan eri toimintojen, kuten asumisen, palvelujen ja työpaikkojen sekä virkistysalueiden yleispiirteinen sijoittaminen ja niiden välisten yhteyksien järjestäminen. Espoon kaupungin strategian eli Espoo-tarinan hengessä yleiskaavalla pyritään vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Yleiskaavan tavoitteet ovat yhtenevät valtakunnan ja maakunnan tason tavoitteiden kanssa, ja suunnittelussa on etsitty niihin paikallisia ratkaisuja yhteistyössä osallisten kanssa.

Yleiskaavalla varaudutaan ja luodaan edellytykset väestön kasvulle. Kasvu on painottunut Espoon eteläosiin, jossa yleiskaava on käytännössä toteutunut kymmenisen vuotta etuajassa. Nämä alueet eivät pysty tulevana vuosikymmeninä yksin ottamaan vastaan ennustettua kasvua. Kaupunki tarvitsee yleiskaavallista varantoa, jotta asemakaavoitus voidaan ohjelmoida tarkoituksenmukaisesti vahvoihin joukkoliikenneyhteyksiin tukeutuviin sijainteihin.

Asemakaavoituksessa tulee olla tarjolla useita kestäväen kasvun suuntia, koska pitkän aikavälin suunnitelmat eivät aina toteudu arvioiden mukaan. Koska rakentamispotentiaali ei toteudu kaikilla alueilla, tulee yleiskaavoissa varautua erilaisiin kehittämissuuntiin. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavalla vastataan Espoon kaupungin kasvuun luomalla kaupunkirakennetta eheyttävillä maankäyttöratkaisuilla edellytykset hyvälle joukkoliikenteelle ja Länsiradan tulevaisuudelle. Espoon pohjois- ja keskiosien verkostomainen kaupunkirakenne nojaa vahvasti tie- ja raideliikenteen väyliin ja solmukohtiin.

Yleiskaavan tavoitetta on käsitelty tarkemmin kaavaselostuksessa sivuilla 20–31, jossa on avattu muun ohella yleiskaavan merkitystä Espoon kaupungin väestönkasvuun vastaamisessa ja suhdetta voimassa olevaan

yleiskaavatilanteeseen.

Yleiskaavan esitystapa

Maankäyttö- ja rakennuslain 40 §:n 1 momentin mukaan yleiskaava esitetään kartalla. Kaavaan kuuluvat myös kaavamerkinnot ja -määräykset.

Maankäyttö- ja rakennuslain 40 §:n 2 momentin mukaan yleiskaavaan sisältyy selostus, jossa esitetään kaavan tavoitteiden, eri vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten sekä ratkaisujen perusteiden arvioimiseksi tarpeelliset tiedot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 16 §:n 1 momentin mukaan yleiskaava esitetään kartalla tai kartoilla sellaisessa mittakaavassa, että niistä alueidenkäytön ja rakentamisen ohjaustarve ja yleiskaavan tarkoitus huomioon ottaen ilmenevät tarkoituksenmukaisella tavalla alueiden käytön periaatteet, tarpeelliset alueet ja kaavan muu sisältö.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava on strateginen. Se osoittaa maankäytön suunnittelun kannalta olennaisimmat kehityslinjat ja keskeiset painopisteet. Kaavan esitystapaa on havainnollistettu tarkemmin kaavaselostuksessa (s. 28). Kaavakartta koostuu 100 m x 100 m:n ruuduista, joista muodostuvat alueet kuvaavat maankäytön pääkäyttötarkoitusta. Alueiden minimikoko on noin 4 hehtaaria eli neljä ruutua. Ruutuja tulee tarkastella aluekokonaisuuksina, ei yksittäisinä ruutuina. Alueilla ei ole tarkkaa rajaa. Tarkemmat aluerajaukset ratkaistaan maankäytön jatkosuunnittelussa. Pääkäyttötarkoituksen ohella alueet sisältävät lisäksi, mikäli siitä ei aiheudu haittaa alueen pääasialliselle käyttötarkoitukselle, virkistykseen, liikenteeseen, yhdyskuntatekniseen huoltoon, asumiseen sekä palveluihin liittyviä aluevarauksia. Asumisen alueiden kaavamääräysten mukaan alueen pinta-alasta keskimäärin 60 % on korttelimaata. Prosenttiosuus voi vaihdella riippuen alueesta.

Helsingin hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus ovat todenneet päätöksissään (HHAO 5.2.2018 nro 18/0049/5, KHO:2018:151), että kyseessä oleva yleiskaavan esitystapa on lainmukainen. Päätökset koskivat Helsingin kaupungin yleiskaavaa, jonka esitystapa oli olennaisilta osin valituksenalaista yleiskaavaa vastaava. Korkein hallinto-oikeus totesi päätöksessään muun ohella, että maankäyttö- ja rakennuslain ja -asetuksen yleiskaavan esittämistapaa koskevat säännökset ovat yleispiirteisiä. Yleiskaavan esittämistapaa, jossa kaava esitetään oikeusvaikutteisella pääkartalla ja erillisillä teemakartoilla, jotka ovat osin oikeusvaikutteisia ja osin oikeusvaikutuksettomia, ei sellaisenaan voida pitää lainvastaisena. Kaavakartan pikseliesitystavasta johtuen asemakaavoitusvaiheeseen jää tavanomaista enemmän liikkumavaraa eri käyttötarkoituksiin osoitettavien alueiden rajausten suhteen. Kunkin alueen pääkäyttötarkoitus on kuitenkin sinällään kaavakartan perusteella riittävästi arvioitavissa.

Valituksenalaisen yleiskaavan esitystavan vaikutus yleiskaavan tulkintaan on huomioitu kaavan selvitysten ja vaikutusten arvioinnin lähtökohtana.

Maakuntakaavan ohjausvaikutus

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa. Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 1 momentin mukaan yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaava otettava huomioon siten kuin siitä samassa laissa

säädetään.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan laadintaa ohjanneiden maakuntakaavojen ja yleiskaavan yhteisenä tavoitteena on muun ohella kasvavan pääkaupunkiseudun asuntotuotannon, joukkoliikenteen ja ekologisen kestävyuden kysymysten yhteen sovittaminen. Yleiskaavoituksessa näitä kysymyksiä ratkotaan paikallisesti, jolloin valtakunnallisten ja maakunnallisten tavoitteiden rinnalle tulee otettavaksi huomioon muun ohella kaupungin strategia ja osallisten näkemykset.

Yleiskaavan laadinnan aikana samaan aikaan vireillä ollut Uusimaakaava 2050 maakuntakaava on otettu ohjausvaikutuksenomaisesti selvitysaineistona huomioon yleiskaavoituksessa. Yleiskaavan hyväksymiskäsittelyn ulkopuolelle on rajattu alueet, joiden on katsottu edellyttävän uuden maakuntakaavan voimaantuloa. Maakuntakaavojen ohjausvaikutuksen merkitys on siten hyvin tarkkaan tunnistettu ja huomioitu yleiskaavassa.

Voimassa oleva maakuntakaava on ollut maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:ssä ja 39 §:ssä säädetyllä tavalla ohjeena yleiskaavoituksessa ja yleiskaavaa hyväksyttäessä. Kaavaselostuksessa ja lausuntojen vastineessa on kuvattu tarkemmin yleiskaavan suhdetta maakuntakaavatilanteeseen. Maakuntakaavan ohjausvaikutukseen liittyviä valitusperusteita on tarkasteltu tarkemmin jäljempänä tässä lausunnossa.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (14.12.2017) tavoitteena on kestävä aluerakenne ja alueidenkäyttö, joka koostuu eri kokoisista, toimivista ja elinympäristöltään laadukkaista yhdyskunnista, tehokkaista ja toimintavarmista liikenneyhteyksistä ja energiahuollosta sekä elinvoimaisesta luonto- ja kulttuuriympäristöstä.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava tukee verkostomaisen aluerakenteen muodostumista ja ohjaa väestönkasvua nykyisten ja uusien joukkoliikenneyhteyksien varrelle. Yleiskaava tukee täydennysrakentamista ja kaupunkirakenteen eheyttämistä alueellaan. Kaavaselostuksessa on kuvattu tarkemmin väestön sijoittumista ja asumisen alueiden piirteitä.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan maankäyttöratkaisu mahdollistaa yhdyskuntarakenteen kehittämisen resurssitehokkaasti olevaan rakenteeseen tukeutuen ja sitä täydentäen ja monipuolistaen. Valtaosa koko Espoon kaupungin kasvusta osoitetaan olemassa olevia alueita täydentäen ja tiivistäen, mikä on huomioitu yleiskaavan mitoitustavoitteessa. Hyväksytyyn yleiskaavan alueelle osoitettu väestömäärä on väestöennusteiden perusteella noin 10 % koko kaupungin väestöstä tavoitevuonna 2050. Yleiskaavan uudet ja merkittävästi täydentyvät keskukset on suunniteltu tiiviinä ja joukkoliikenteen runkoyhteyksiin tukeutuen. Yleiskaavan asukasmitoituksesta 28 000 asukasta 40 000:sta sijoittuu joukkoliikenteeseen tukeutuviin keskuksiin. Kaupunkirakenteellisia kysymyksiä on käsitelty tarkemmin muun ohella kaavaselostuksen lisälehdellä 4/15. Yleiskaava tukee siten osaltaan koko kaupungin MAL-sopimuksen tavoitteiden toteutumista. MAL-sopimuksella ei ole välitöntä oikeudellista merkitystä yleiskaavan lainmukaisuuden arvioinnissa. Yleiskaavan oikeusvaikutteisten yleismääräysten mukaan maankäytön jatkosuunnittelussa varmistetaan toimivat liikenneyhteydet ja liityntäpysäköintimahdollisuudet sekä saavutettavuus joukkoliikenteellä, kävellen ja pyöräillen.

Viiskorven ja Kalajärven välisen taajamanauhan väestönkasvu mahdollistaa myös poikittaisten joukkoliikenneyhteyksien kehittämisen paitsi Espoon sisällä, myös seudullisesti Vantaan suuntaan, mikä on ilmastovaikutusten kannalta myönteistä. Runkobussiyhteydet, ja mahdollisesti myöhemmin myös pikaraitiotie tarjoavat yhteydet seutu- ja kaukoliikenteen asemille ja liittyvät laajemmin pääkaupunkiseudun kehittyvään liikennejärjestelmään vähentäen yksityisautoilua ja liikkumisen päästöjä.

Tulevaan väestönkasvuun varautuminen edellyttää rakentamisen potentiaalia ja mahdollisuuksia voimassa olevan Espoon eteläosien yleiskaavan, muiden osayleiskaavojen ja asemakaavojen lisäksi. Länsiradan mahdollistamalla eli Helsinki–Turku ratakäytävän Espoo-Lohja-Salo -ratahankkeella turvataan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävän liikenneyhteyden jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti. Samalla ratakäytävällä hyödynnetään sen mahdollistamaa joukkoliikenteeseen tukeutuvaa maankäyttöä alustavan yleissuunnitelman mukaisesti.

Yhdyskuntarakenteen eheyttämisen rinnalla valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin sisältyy myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen huomioiminen. Väestönkasvun osittainen ohjaaminen Espoon pohjois- ja keskiosiin vähentää viheralueiden ja viherrakenteen vähenemisen painetta jo ennestään tiiviillä ja edelleen tiivistyvillä alueilla. Näillä alueilla riittävän viherrakenteen säilyttäminen on tärkeää muun muassa helleaaltoihin, rankkasateisiin ja myrskyihin varautumisen kannalta. Espoon eteläosat ovat pitkälti asemakaavoitetut ja aluetta rakennetaan täydennysrakentamalla muutamien poikkeuksin. Täydennysrakentaminen on ensisijaista, mutta se etenee toivottua hitaammin, koska jo toteutuneilla alueilla on huomattavan paljon reunaehtoja ja ristiriitaisia intressejä. Tämän vuoksi muitakin alueita on tarpeen kehittää samanaikaisesti. Espoon eteläosissakaan kaikki alueet eivät ole otettavissa rakentamiskäyttöön. Nykyisen rakenteen sisään ja lomaan sijoittuvat viher- ja virkistysalueet sekä Keskuspuisto ovat ominaispiirteitä, joita halutaan vaalia. Kaupungistuminen sekä toisaalta luontoliikunnan ja luonnossa elpymisen tärkeä merkitys kansanterveydelle lisäävät virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden tarvetta kaupunkirakenteen sisällä. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan maankäyttöratkaisut on tulkittava tämän kokonaisuuden osana.

Kaavaratkaisun ilmastovaikutukset liittyvät kiinteästi pääkaupunkiseudun kasvupaineeseen ja sen ohjaamiseen. Kaavan keskeinen lähtökohta on ollut asukasmäärän kasvuun vastaaminen. Pääosa Espoon pitkän aikavälin kasvusta toteutuu kuitenkin muualla kuin Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan alueella, eli nykyistä rakennetta täydennysrakentamalla sekä länsimetron, kaupunkiradan ja Raide-Jokerin sekä keskustojen vyöhykkeillä.

Voimakkaista tiivistämistavoitteista huolimatta pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan asukkaista merkittävä osa arvostaa edelleen pientaloasumista ja hakeutuu siten asumaan seudun pientaloalueille. Osallisten näkemykset on otettava maankäytön suunnittelussa huomioon laajempien ohjaavien tavoitteiden rinnalla. Pientaloasumisen kysyntään vastaaminen on myös yksi Espoon strategisista tavoitteista, joihin yleiskaavalla on osaltaan velvollisuus vastata. Vaikka yleiskaava-alueen pientaloalueilla liikenteen asukaskohtaiset päästöt ovat muuta kaava-aluetta suuremmat, välimatkat ja siten autolla kuljetut matkat ovat lyhyemmät kuin vastaavilla alueilla,

jotka sijoittuvat kauemmas pääkaupunkiseudun työpaikka- ja palvelukeskittymistä. Sijoituessaan muualle Uudellemaalle asukaskysyntään vastaavien pientaloalueiden rakentaminen hyvin todennäköisesti aiheuttaisi myös yhtä lailla hiilinielujen ja -varastojen vähenemistä. Erityisesti seudullisesta näkökulmasta Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava eheyttää siten yhdyskuntarakennetta ja tarjoaa monipuolisia asumisen mahdollisuuksia lähellä pääkaupunkiseudun työpaikkoja ja palveluja.

Yleiskaavan sisältövaatimukset

Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys; olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö; asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus; mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla; mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön; kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset; ympäristöhaittojen vähentäminen; rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 3 momentin mukaan 2 momentissa tarkoitetut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin laadittavan yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus sitä edellyttävät.

Yleiskaavan sisältövaatimukset ovat keskenään samanarvoisia, mutta niiden painoarvo eri alueiden yleiskaavojen välillä on erilainen yleiskaavan ohjaustavoitteesta ja tarkkuudesta riippuen. Erilaisissa yleiskaavoissa kaikki sisältövaatimukset eivät vaikuta samalla tavalla, vaan sisältövaatimukset on otettava huomioon soveltuvin osin siten kuin MRL 39 §:n 3 momentissa säädetään. Sisältövaatimusten täyttymistä arvioitaessa on siten otettava ensisijaisesti huomioon yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuustaso.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan alueelliset lähtökohdat ja maankäytön ohjauksen tavoitteet ovat edellä todetulla tavalla erilaiset kuin esimerkiksi Espoon eteläosissa. Maankäyttö- ja rakennuslain nojalla yleiskaava voidaan laatia myös vaiheittain tai osa-alueittain. Koko kaupunkia koskevilla maankäytön tavoitteilla, MAL-sopimuksen tavoitteilla tai esimerkiksi kaupungin omilla ilmastotavoitteilla ei ole välitöntä oikeudellista merkitystä yleiskaavan lainmukaisuutta arvioitaessa, vaikka nämä onkin huomioitu yleiskaavan laadinnan kokonaisuudessa.

Yleiskaavan keskus-kohdemerkintää koskee määräys: "Alueen suunnittelussa kiinnitetään erityisesti huomiota käveltävyyyteen, laadukkaaseen kävely- ja pyöräily-ympäristöön, toimiviin liikenneyhteyksiin sekä alueen saavutettavuuteen joukkoliikenteellä, kävellen ja pyöräillen". A1-alueita koskee määräys, jonka mukaan "asemakaavoituksessa aluetta kehitetään tiiviinä kaupunkimaisen rakentamisen alueena, joka tukeutuu kävelyyn, pyöräilyyn sekä tehokkaaseen joukkoliikenteeseen". A2-aluetta koskee määräys: "Asemakaavoituksessa aluetta kehitetään tiiviisti rakennettujen pientalojen ja/tai alueen luonteeseen sopivien kerrostalojen monipuolisena asuinalueena, joka tukeutuu kävelyyn ja pyöräilyyn sekä joukkoliikenteeseen".

Huomattava osa pientalovaltaisista A3-alueista täydentää olemassa olevaa kaupunkirakennetta. Yleiskaava toteuttaa A3-alueiden osalta tavoitetta monipuolisesta asuntotuotannosta, joka on myös kaupungin strategian ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen päämäärä. Pientaloasumisen alueet monipuolistavat asumisen vaihtoehtoja maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin 3 ja 5 kohdassa säädettyjen yleiskaavan sisältövaatimusten mukaisesti, eli vastaavat asumisen tarpeisiin sekä luovat mahdollisuuksia turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön. Näiden alueiden tiivistäminen parantaa edellytyksiä kestäväan elämäntapaan muun muassa edistämällä joukkoliikenteen ja keskitettyjen energiaratkaisujen toteuttamismahdollisuuksia alueille.

Yleiskaavan selvitykset ja vaikutustenarviointi

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n 1 momentin mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Samoin lainkohdan 2 momentin mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaan selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset asetuksen kohdassa mainittuihin seikkoihin.

Yleiskaavan selvitykset ja vaikutustenarvioinnit on laadittu näiden säännösten mukaisesti. Yleiskaavan toteuttamisen merkittävät vaikutukset on selvitetty ottaen huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus sekä aikaisemmin tehdyt selvitykset. Selvityksiä ja vaikutustenarviointia on avattu tarkemmin kaavaselostuksessa. Kaavaehdotuksen vaikutusten arviointi perustuu asiantuntija-arvioihin ja raporttiin ”Alustavan yleiskaavaehdotuksen vaikutusten arviointi”. Luontovaikutukset ja vaikutukset Natura 2000 -alueisiin on arvioitu omassa raportissaan. Arvioinneissa on otettu huomioon muun ohella seudulliset vaikutukset sekä maakunnallisten verkostojen ja yhteyksien jatkuvuus kaava-alueen ulkopuolelle.

Ämmässuo-Kulmakorpi alueen vaikutusten arvioinnissa on käyty läpi jätteenkäsittelyn, kiertotalouden ja energiantuotannon toimintojen, teollisuus- ja yhdyskuntateknisen huollon toimintojen, häiriötä tuottavan virkistys- ja urheilutoiminnan sekä maa-ainestoinnin vaikutuksia. Yleiskaavasta on tehty kattava ilmastovaikutusten arviointi.

Yleiskaavalla ratkaistaan yleiskaava-alueen tulevaisuuden kannalta olennaisimmat kehityslinjat ja keskeiset painopisteet, ja sillä mahdollistetaan Espoon pohjois- ja keskiosien pitkäjänteinen kehittäminen osana seudun tiivistyvää kaupunkirakennetta. Yleiskaavaratkaisu tukee vahvan seudullisen raideliikennejärjestelmän kehittämistä, jota kohti edetään vaiheittain. Yleiskaavan vaikutusten arviointia on täydennetty Länsiradan vaikutusten osalta erillisellä selvityksellä.

Yleiskaavan alueelliset rajaukset hyväksymiskäsittelyssä

Kaavaselostuksen lisälehdellä (3/15) on todettu (hyväksymiskäsittely, kevät 2021), että kaavaehdotukseen hyväksymiskäsittelyssä tehtyjen muutosten johdosta hyväksymiskäsittelystä on rajattu pois sellaiset kaavan osat, joiden hyväksyminen olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtäville. Samalla lisälehdellä on kuvattu tarkemmin poisrajausten vaikutusta hyväksytyyn yleiskaavaan ja kaavaselostusta on osin täydennetty tämän mukaisesti.

Maankäyttö- ja rakennuslain 35 §:n 3 momentin mukaan yleiskaava voidaan laatia myös vaiheittain tai osa-alueittain. Hyväksytyä yleiskaavaa on arvioitava sen sisällön, tarkoituksen ja ohjaustavoitteen kannalta. Yleiskaava ei ole lainvastainen sillä perusteella, että se on laadittu koskemaan vain osaa kaupungin alueesta, tai että siitä on ennen hyväksymiskäsittelyä rajattu pois ehdotusvaiheessa mukana olleita alueita. Alueiden kaavoittamisen järjestys on kunnallisen itsehallinnon ja maankäyttö- ja rakennuslain säännösten nojalla kaupungin harkintavaltaan kuuluva seikka. Yleiskaavan alueellisella rajauksella itsessään ei ole oikeudellista merkitystä yleiskaavan lainmukaisuuden arvioinnissa. Valituksenalaisen yleiskaavan hyväksymiskäsittelystä pois rajattujen osien merkitystä on käsitelty tarkemmin kaavaselostuksessa. Rajauksilla ei ole merkityksellistä vaikutusta yleiskaavan hyväksytyyn osan sisältövaatimusten täyttymisen tai selvitysten sisällön ja johtopäätösten kannalta. Vaikutuksena on pääasiassa yleiskaavan yleisen tason mitoitustavoitteiden pieneminen poisrajausten mukaisessa suhteessa, mutta tällä ei ole oikeudellista merkitystä yleiskaavan tehtävän, eli tarkemman jatkosuunnittelun ohjaamisen kannalta yksittäisissä asemakaavoitettavissa kohteissa. Rajauksilla ei ole vaikutusta esimerkiksi hyväksytyjen osien virkistysalueiden riittävyteen tai luonnonarvojen turvaamiseen kaava-alueella tai sen ulkopuolella.

Osallistuminen ja vuorovaikutus

Kaavaselostuksessa on kuvattu tarkemmin yleiskaavan suunnittelun vaiheita ja vuorovaikutusta (s. 119–121). Kaavaselostuksesta ilmenevän mukaisesti yleiskaavan laadinnassa on noudatettu, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa on säädetty osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelystä. Yleiskaavaluonnos oli nähtävillä 3.4. – 3.5.2018. Kaavaehdotus oli nähtävillä 7.9. – 20.10.2020. Tilaisuuden varaamisesta mielipiteen esittämiseen on tiedotettu maankäyttö- ja rakennuslain ja -asetuksen edellyttämällä tavalla. Lakisääteisen menettelyn lisäksi osallistumista ja vuorovaikutusta on edistetty kaavaselostuksesta ilmenevällä tavalla muun ohella kyselyillä, työpajoilla, asukastilaisuuksilla sekä asukasyhdistysten keskustelutilaisuuksilla. Koronapandemian vuoksi ehdotusvaiheen tilaisuudet toteutettiin onnistuneesti verkossa.

Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että maankäyttö- ja rakennuslain osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyn tarkoituksena on mahdollistaa osallisten vaikutusmahdollisuus kaavoitukseen sekä osallisten mielipiteiden ja tietojen välittäminen kaavan laatijalle. Oikeuskäytännössä on edelleen todettu, että koska kaavoitus on erilaisten, osin keskenään risteävien intressien ja sisältövaatimusten yhteensovittamista, kaavaa ei ole pidettävä lainvastaisena pelkästään sillä perusteella, että se ei sisällöltään vastaa osallisten muistutuksissa esille tuomia näkemyksiä tai vaatimuksia.

II. Lausunnon perustelut tarkempien valituskohteiden osalta

1. Rakentamattomien rantojen yleismääräys

Yleiskaavassa on yleismääräys, jonka mukaan rakentamattomat rannat on asemakaavoissa ensisijaisesti varattava yleiseen virkistyskäyttöön. Kaavaselostuksessa ja kaavamääräyksen kehittämissuosituksessa on todettu, että määräyksen tarkoituksena on ohjata kaupungin toimesta tapahtuvaa asemakaavoitusta. Yleismääräys ei koske maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuja ranta-asemakaavoja. Määräyksellä halutaan turvata kasvavassa kaupungissa mahdollisimman monelle asukkaalle hyvät yhteydet rannoille ja mahdollisuus virkistäytyä alueen vesistöjen äärellä. Yleismääräystä ja sen selostusta on valituksen 1 johdosta täsmennetty oikaisukehotusvaiheessa kaavaselostuksen lisälehdeltä (1/15) tarkemmin ilmenevän mukaisesti siten, että määräyksen tarkoitus käy selkeämmin ilmi. Yleismääräys ei rajoita maanomistajan oikeutta maankäyttö- ja rakennuslain 74 §:n mukaisen ranta-asemakaavan laatimiseen. Kyseinen jatkosuunnittelua ohjaava yleismääräys on lainmukainen ja valitusintressi yleismääräyksen osalta lienee muutoksen myötä poistunut.

2. Siniviherrakenne kaavamääräyksessä

Yleiskaavassa on yleismääräys, jonka mukaan monipuoliset ekosysteemipalvelut ja ilmastonmuutokseen varautuminen on turvattava kaikilla suunnittelutasoilla kehittämällä siniviherrakennetta kiinteänä osana kaupunkirakennetta.

Kaavaselostuksen mukaan (s. 59) yleiskaavassa käytetään termiä siniviherrakenne, jolla tarkoitetaan yhdyskuntarakenteen kasvullisten alueiden ja niiden välisten viheryhteyksien muodostamaa verkostoa sekä vesialueita ja niiden muodostamaa verkostoa. Käsitteeseen lukeutuvat kaikki kasvulliset alueet (myös pienialaiset kuten pihat) kaavoitustilanteesta ja maanomistuksesta riippumatta.

Siniviherrakenne on terminä vakiintunut ja ymmärrettävä. Esimerkiksi vireillä olleen kaavoitus- ja rakentamislain nähtävillä olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa käytettiin termiä viherrakenne. Viherrakenteen termin määrittely löytyy lisäksi esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen 'Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä' -raportista vuodelta 2013. Viherrakennetta ei voi sellaisenaan esittää yleiskaavatasolla kaavakartalla, sillä se käsittää kaupungin kasvullisten alueiden muodostaman verkoston (viheralueverkosto) lisäksi kaupungin pienet kasvulliset alueet, kuten esimerkiksi katujen varren kasvulliset alueet ja pihojen kasvulliset osat. Siniviherrakenteessa huomioidaan viherrakenteeseen sisältyvien kasvullisten osien lisäksi myös vesistöt. Yleismääräyksen tarkoitus on ohjata kaupungin toimesta tapahtuvaa jatkosuunnittelua. Määräys ei myöskään aiheuta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Määräys on siten yleiskaavan tarkkuustason mukaisesti yleispiirteisenäkin lainmukainen.

3. Suojaviheralue (EV)

Suojaviheraluemerkintä on ympäristöministeriön oppaan 'yleiskaavan merkinnät ja määräykset' mukainen kaavamerkintä. Oppaan mukaan merkinnällä osoitetaan sellaiset esimerkiksi liikenneväylien varrella olevat viheralueina säilytettävät alueet, joiden tarkoituksena on pääasiassa suojata muita alueita haitoilta, ja joita ei sijaintinsa takia voida käyttää virkistysalueina. Suojaviheralueille voi tarvittaessa antaa kaavamääräyksiä

esimerkiksi puuston säilyttämisestä tai istuttamisesta. Yleiskaavan selvityksessä 'Yhdyskuntatekninen huolto ja ympäristöterveys 2019' (s. 38) on kuvattu tarkemmin alueen luonnetta, vaikutuksia ja etäisyyttä olemassa oleviin rakennuksiin. EV-merkinnän kaavamääräyksellä on osoitettu toimenpiderajoitus, joka on tarpeen turvaamaan merkinnän tarkoitusta riittävän suojapuuston säilyttämisestä. Kaavamääräyksen kehittämissuosituksen mukaan kerroksellisesta kasvillisuudesta koostuvalla suojaviheralueella ehkäistään asutukseen kohdistuvia pöly- ja maisemahaittoja.

Yleiskaavassa on yleismääräys, joka velvoittaa huomioimaan maankäytön jatkosuunnittelussa melusta ja päästöistä aiheutuvat rajoitukset maankäytön sijoittumiselle sekä näihin liittyvät suojaustarpeet. Lisäksi sekä erityisalueen (E) että yhdyskuntateknisen huollon alueen (ET) kaavamääräyksessä edellytetään kiinnittämään erityistä huomiota ympäristöhaittojen torjuntaan. Toimintojen ympäristövaikutuksia Ämmässuo-Kulmakorven alueella säädellään ensisijaisesti ympäristö- ja maa-ainesluvuissa, mutta haittavaikutusten vähentämiseksi alueen ympärille on vaikutusten arvioinnissa suositeltu puustoista ja kerroksellisesta kasvillisuudesta koostuvaa suojavyöhykettä pölyämisen- ja maisemavaikutusten vähentämiseksi. Yleiskaavassa osoitettu Ämmässuon toimintojen suojaviheralue (läntinen osa) ulottuu yhtä pitkälle etelään kuin Ämmässuon voimassa olevassa asemakaavassa osoitettu suojaviheralue (EV). Ämmässuo-Kulmakorven alueen olemassa olevien ja suunniteltujen toimintojen vuoksi yleiskaavassa ei ole ollut perusteita osoittaa EV-merkinnän alueelle uutta rakentamista. EV-merkinnän alueelle ei sijoitu olemassa olevaa asutusta tai loma-asutusta. Kyse ei siten ole vastaavasta tilanteesta kuin esimerkiksi päätöksissä KHO:2006:24 ja KHO:2022:3. Valituksessa ei ole väitettykään, että suojaviheralueen merkintä aiheuttaisi maanomistajalle kohtuutonta haittaa. Suojaviheralueen merkintä on alueen olosuhteista ja olemassa olevista reunaehdoista johtuen perusteltu, eikä lähtökohtaisesti estä alueen käyttämistä kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Merkintä on näin ollen lainmukainen.

4. Arvokas kulttuuriympäristö (ma) -ominaisuusmerkintä

Kaavatyön yhteydessä on laadittu useita kulttuuriympäristön arvoihin liittyviä selvityksiä, joiden ohjauksessa on ollut mukana Espoon kaupungin museo. Jatkosuunnittelua ohjaavien yleiskaavan yleismääräysten mukaan suunnittelussa on sovittava yhteen yleiskaavassa osoitettu maankäyttö ja maisema- ja kulttuuriympäristöarvot. Maankäytön jatkosuunnittelussa ja muissa toimenpiteissä on otettava huomioon muinaisjäännösrekisterin mukaiset muinaismuistolain nojalla suojellut kiinteät muinaisjäännökset sekä arvokkaiden maisema- ja kulttuuriympäristöalueiden erityispiirteet. Maankäytön jatkosuunnittelussa ja muissa toimenpiteissä on arvioitava kulttuuriympäristöjä ja muinaismuistoja koskeva selvitystarve yhteistyössä museoviranomaisen kanssa.

Ominaisuusmerkinnällä (ma) osoitetaan arvokkaat kulttuuriympäristöt. Alueita koskevissa toimenpiteissä ja tarkemmassa suunnittelussa on otettava huomioon ja turvattava alueen rakennushistorialliset, kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot. Alueita koskevista toimenpiteistä tulee neuvotella museoviranomaisen kanssa. Merkintään liittyy maankäyttö- ja rakennuslain mukainen toimenpiderajoitus. Kaavaselostuksen mukaan aluerajaukset perustuvat kaavatyön yhteydessä laadittuun yleiskaavatasoiseen kulttuuriympäristöselvitykseen. Arvoalueiden kokonaisuudet sisältävät paikallisesti arvokkaiden alueiden

lisäksi myös valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY) ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt.

Yleiskaavan esitystavasta ja tarkkuustasosta johtuen arvokkaan kulttuuriympäristön ma-ominaisuusmerkintä osuu paikoin maa- ja metsätalousalueen (M) merkinnän alueelle. Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n mukaan toimenpiderajoitus ei koske puiden kaatamista yleiskaavassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi osoitetulla alueella. Seuraavassa kyseisen lakimuutoksen perusteluista todetun mukaisesti yleiskaavassa on tunnistettu, että M-alueille ei ole mahdollista sisällyttää sellaisia rasteri-, kohde- tai viivamerkintöjä, joihin kohdistuisi maisematyölupapalveloite puiden kaatamiselle. Arvokas kulttuuriympäristö -ominaisuusmerkintä ei näin ollen merkitse, eikä ole tarkoitettu perustamaan, maisematyölupapalveloitetta puiden kaatamiseen yleiskaavan M-alueilla. Tämä on tunnistettu ja tuotu esiin kaavaselostuksessa (s. 76). Puiden kaatamista koskevan toimenpiderajoituksen voimassaolon määrittää tässä tilanteessa yleiskaavan pääkäyttötarkoitusmerkintä, eikä esitystavasta johtuvalla päällekkäisellä ma-ominaisuusmerkinnällä ole vaikutusta luvantarpeen tulkintaan. Yleiskaavan yleispiirteisestä tarkkuustasosta ja esitystavasta johtuen ma-ominaisuusmerkintä ei ole lainvastainen sillä perusteella, että se osuu osittain maa- ja metsätalousalueen merkinnän alueelle.

5. Avoimen maisematilan elinkeinoalue (AME)

Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon muun ohella elinkeinoelämän toimintaedellytykset sekä rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutosta (230/2017) koskevassa hallituksen esityksessä (HE 251/2016 vp) on todettu maisematyölupavaatimuksen muutoksesta muun ohella seuraavaa: Useat metsäalueisiin kohdistuvan suunnittelun kehitystarpeet kuten maisematyöluvan käyttö (toimenpiderajoitus) liittyvät maankäyttö- ja rakennuslain ja metsälain (1093/1996) alueelliseen soveltamiseen. Maankäyttö- ja rakennuslaki sääntelee kaikkea maankäyttöä, metsälaki ainoastaan metsiä. Lakien luonteeseen kuuluu, että ne toimivat eri tavalla, koska niissä on kyse eri oikeushyvästä. Metsälakia sovelletaan metsän hoitamiseen ja käyttämiseen metsätalousmaaksi luettavilla alueilla. Maisematyölupa on tärkeä ohjausväline, jolla turvataan kaavan toteutuminen ja samalla valvotaan yleisen edun toteutumista. Kuntien näkökulmasta yleiskaavoissa ei käytetä maisematyölupavaatimusta turhaan. Maisematyölupa on tarpeellinen ohjausväline taajama-alueilla, taajamien lievealueilla ja ranta-alueilla. Syvällä metsäalueella korostuvat luonnonsuojelun ja ulkoilukäytön intressit suhteessa metsätalouteen. Erilaisille alueille kohdistuvaa suunnittelua on tarpeen ohjata eri tarkkuudella.

Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n muutoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu seuraavaa. Yleiskaava-alueella maisematyölupaa ei voisi määrätä koskemaan puiden kaatamista maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi osoitetulla alueella. Ehdotettu muutos koskisi metsän hakkuuta ja siihen liittyviä metsätaloustoimenpiteitä. Esimerkiksi metsänuudistamiseen liittyvään maanmuokkaukseen ei tarvittaisi maisematyölupaa. Maa- ja metsätalousvaltaisella alueella tarkoitettaisiin yleiskaavan M-alkuisia aluevarausmerkintöjä. Näille alueille ei olisi mahdollista sisällyttää sellaisia rasteri-, kohde- tai viivamerkintöjä, joihin kohdistuisi maisematyölupapalveloite.

Ympäristöministeriön asetuksessa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä (31.3.2000) on todettu, että kaavoissa voidaan tarvittaessa käyttää muitakin kuin asetuksen liitteen mukaisia merkintöjä. Valituksenalaisessa yleiskaavaratkaisussa on katsottu osassa Avoimen maisematilan elinkeinoalue -merkinnän (AME) kohteena olevilla alueilla yleiskaavan sisältövaatimusten edellyttävän kulttuuriympäristömaisemaan kuuluvien reunametsien turvaamista osoittamalla niille arvokas kulttuuriympäristö -ominaisuusmerkinnällä (ma) toimenpiderajoitus myös puiden kaatamiselle. Kuten lakimuutoksen perusteluissa on todettu, maisematyölupa on kunnalle tarpeellinen ohjausväline maisema-arvojen turvaamiseksi. Lakimuutoksella ei muutettu yleiskaavan sisältövaatimuksia koskevaa sääntelyä. AME-kaavamerkinnän ja osassa AME-alueita vaikuttavan ma-merkinnän toimenpiderajoituksen tarkoitus on turvata samaan aikaan alueella harjoitettuja maatalouselinkeinoja ja reunametsiin perustuvia maisema-arvoja.

Kaavaluonnoksen nähtävillä olon jälkeen laadittiin selvitys kaavan vaikutuksista maa- ja metsätalouteen. Selvityksen sekä sen jälkeisten jatkotarkasteluiden pohjalta yleiskaavaehdotusta valmisteltaessa tehtiin kaavaratkaisuun tarkistuksia huomioiden vaikutukset maa- ja metsätalouteen. Yleiskaavan vaikutusten arvioinnissa on arvioitu kaavan vaikutuksia maa- ja metsätalouteen muun ohella metsälain soveltamisen ja KEMERA-tukien osalta (Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavoituksen vaikutukset maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiin, Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 21/2019).

AME-merkinnällä on osoitettu yleiskaavassa sellaisia kulttuurihistorialtaan arvokkaita vanhoja viljelymaisemia, joiden säilyminen avoimena jatkossakin katsotaan maisemakuvan säilymisen kannalta erityisen tärkeäksi. Lisäksi AME-alueeksi on merkitty asutuksen läheisiä vanhoja peltoja, jotka nykyisin ovat viljelyssä, mutta saattavat vuoteen 2050 mennessä kehittyä esimerkiksi luonteeltaan avoimiksi virkistysalueiksi. Osa AME-alueista on jo nyt virkistyskäytössä esimerkiksi golfkenttinä. Tästä syystä merkinnän MA eli maisemallisesti arvokas peltoalue ei ole katsottu vastaavan riittävän hyvin kaava-alueen perinteisesti viljelykäytössä olleiden peltöjen nykytilaa ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Kaavan yleispiirteisyys huomioiden on varsinaiset metsäalueet pyritty rajaamaan AME-alueiden ulkopuolelle. Kaavamääräyksen mukaan aluetta kehitetään avoimen maisematilan ja reunametsien säilyttämistä tukevien elinkeinojen alueena. Alue varataan ensisijaisesti maa- ja metsätaloukseen sekä muille maaseutuelinkeinoille. Merkinnän kehittämissuosituksessa on todettu, että alueet on tarkoitettu pidettäväksi viljelyssä, laitumina, virkistys- ja matkailukäytössä tai muutoin hyödynnettynä siten, että avoimet maisematilat ja niihin liittyvä reunapuusto sekä metsäsaarekkeet säilyvät. Reunametsillä ja peltöjen keskellä sijaitsevilla metsäsaarekkeilla on merkitystä myös osana ekologista verkostoa.

Pinta-alallisesti suuri osa Espoon arvokkaista kulttuuriympäristöistä on viljelykäytössä olevaa avointa maisematilaa. Näiden alueiden arvot perustuvat alueilla sijaitsevien historiallisten kyläalueiden, kartanoiden, tielinjausten ja muiden rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuuksien lisäksi alueen pitkään viljelyhistoriaan ja sen ylläpitämään avoimeen maisematilaan. Avointen maisematilojen reunametsät sekä esimerkiksi kartanoympäristöjen puukujanteet ovat arvokkaita kulttuuriympäristöjen ominaisuuksia. Yleiskaavoituksessa kaavoittajalla on velvollisuus yleiskaavan sisältövaatimusten mukaisesti ottaa huomioon rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen. Myös useat

kansainväliset sopimukset, kuten Euroopan neuvoston kulttuuriperintösopimukset sekä maisemayleissopimus velvoittavat maisema-arvojen ja kulttuuriympäristöjen huomioimiseen. Valituksessa mainittujen perustuslain kohtien lisäksi yleiskaavoitusta velvoittaa myös perustuslain 20 §, jonka mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetty menettely ja sisältövaatimukset konkretisoivat ja yhteensovittavat perustuslain lähtökohtia kaavoituksessa.

Maisematyöluvan hakemista edeltää usein luvanvaraisuuden arviointi lupaviranomaisen toimesta. Monet toimenpiteet voidaan katsoa luonteeltaan vähäisiksi ja siten luvanvaraisuuden arvioinnin perusteella voidaan todeta, että niihin ei tarvitse hakea lupaa. AME-merkintä ei rajoita alueen käyttämistä maatalouselinkeinotoimintaan. Kaavaselostuksesta ja vaikutustenarvioinnista tarkemmin ilmenevällä tavalla kaavoituksessa on selvitetty ja arvioitu AME-merkinnän merkittävät vaikutukset. Edellä todetun mukaisesti merkintä täyttää sitä koskevat yleiskaavan sisältövaatimukset eikä merkinnästä aiheudu lainkohdassa tarkoitettua kohtuutonta haittaa. Yleiskaavan AME-merkintä on siten maankäyttö- ja rakennuslain mukainen.

6. Suojelualuemerkintöjen kohtuullisuus

Uusimaakaava 2050 velvoittaa maakuntakaavan suojelualueiden osalta ottamaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvaamaan luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot. Uusimaa-kaavan mukaan viranomaisen on päätöksissään otettava huomioon, etteivät ne vaaranna tai heikennä niitä luonto- ja ympäristöarvoja, joiden perusteella alueesta on tarkoitus muodostaa suojelualue. Luontoinventoinneissa tunnistetut maakunnallisesti arvokkaat alueet tulee ottaa huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa myös suoraan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Suojelualueet ja niihin liittyvät määräykset eivät ole yleiskaavatasolla maanomistajalle kohtuuttomia. Alueen käyttömahdollisuudet ja siihen liittyvät lunastus- ja korvauskysymykset ratkaistaan tarkemmin erikseen luonnonsuojelualueen perustamisen yhteydessä tai maankäyttö- ja rakennuslain 101 §:n mukaisesti, mikäli maanomistaja ei voisi lainkohdassa tarkoitettua mukaisesti käyttää maataan kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla.

7. Luontoarvojen selvittäminen ja vaaliminen yleiskaavassa

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava on strateginen ja merkintätavaltaan yleispiirteinen yleiskaava. Kaavassa osoitettua maankäyttöä tulee tarkastella aluekokonaisuuksina, joiden tarkempi sisältö ja aluerajaukset ratkaistaan jatkosuunnittelussa. Yleiskaavan luontoselvitykset on kaavaselostuksesta ja selvityksistä tarkemmin ilmenevän mukaisesti laadittu tästä lähtökohdasta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Valituksenalaisessa Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa on osoitettu kaikki suojelualueet, jotka sen alueelle on osoitettu aiemmassa maakuntakaavassa sekä voimaan tullessa Uusimaakaava 2050 maakuntakaavassa. Aiemman 4. vaihemaakuntakaavan luonnonsuojelualue -merkintä kumottiin Uusimaakaava 2050:ssä ja

korvattiin suojelualue -merkinnällä. Aluevarausmerkintöjen aluerajauksiin ei kuitenkaan tehty maakuntakaavassa muutoksia Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan alueella. Uusimaakaavan valituskäsittely ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös 24.9.2021 eivät siten koskeneet Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan aluetta. Espoon kaupungin alueella ainoa kohde, joka hallinto-oikeuden päätöksen myötä palautui maakuntakaavassa suojelualueeksi, on erityisesti suojeltavan lajin elinympäristö Saunalahdessa, valituksenalaisen yleiskaavan alueen ulkopuolella. Valituksen 3 täydennyksen / valituksen 11 väite valituksenalaisen yleiskaavan ristiriidasta maakuntakaavan suojelualueiden kanssa on näin ollen perusteeton.

Yleiskaavan luontovaikutuksia on arvioitu alustavasta kaavaluonnoksesta (25.8.2017), alustavasta kaavaehdotuksesta (31.10.2019) ja viimeisimpänä päivitetystä kaavaehdotuksesta (24.8.2020). Tarkistetussa luontovaikutusten arvioinnissa on todettu, että laajalla alueella alueidenkäyttöä ohjaava yleiskaava on yleispiirteinen, jolloin kaavan vaikutusten arviointi on yleispiirteistä ja sisältää merkittävimmät luonnonympäristöön kohdistuvat vaikutukset. Yleiskaavan yleispiirteisyys on arvioinnissa tunnistettu epävarmuustekijänä, joka on huomioitu varovaisuusperiaatteen mukaisesti siten, että arvioinnin lähtökohtana on pidetty luonnon häviämistä uusilta rakentamisalueilta, vaikka todellisuudessa osa säilyy kaavamääräysten edellyttämän mukaisesti esimerkiksi viher- tai virkistysalueina. Asumiseen osoitetut alueet käsittävät pääkäyttötarkoituksen ohella myös viheralueita, joiden sijaintia ja kokoa ei ole määritelty yleiskaavassa (kaavaselostus s. 62). Asuntovaltaisten alueiden (A1, A2 ja A3) kaavamääräysten mukaan alueen pinta-alasta keskimäärin 60 % on korttelialuetta. Kaavamääräysten mukaan alueilla tulee turvata riittävät ja hyvin saavutettavat lähivirkistysalueet sekä laadukkaat virkistysyhteydet laajemmille viheralueille. Kaavan yleismääräyksiin sisältyy useita luonnon huomioimiseen liittyviä määräyksiä, jotka eivät suoraan näy kaavakartalla.

Yleiskaava-alueen luontotietoja on eritelty kaavaselostuksen liitteessä 11. Liite 11 on ote Espoon luontotietojärjestelmän aineistosta, joka sisältää rauhoitetut alueet, tiukimmin suojeltujen lajien elinympäristörajaukset sekä alueellisesti arvokkaimpia laaja-alaisia luontoarvokohteita 12.5.2021 tilanteessa. Liite 11 on päivitetty yleiskaavan hyväksymiskäsittelyä varten lepakko- ja viitasammakkoaineiston osalta. Luontotietojärjestelmän tietomäärä on suuri ja yksityiskohtainen, joten esimerkiksi kaikkia uhanalaisten lajien havaintoja ei ole kuvattu kartalla sen luettavuuden säilyttämiseksi, koska yleiskaavan tarkkuustaso ei tätä edellytä.

Suomen ympäristökeskuksen 'Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi' -oppaan (Mäkelä & Salo, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021) mukaan yleiskaavan luontovaikutusten arviointi painottuu maakuntakaavatasolla huomioon otettaviin luonnonarvoihin sekä kuntatasolla ekologisten aluekokonaisuuksien tunnistamiseen ja näihin aluekokonaisuuksiin kohdistuvien vaikutusten arviointiin. Oppaan mukaan yleispiirteisellä tasolla selvitettäviä luonnonarvoja ovat etenkin erityisesti huomioitavat laajat kohteet, kuten ekologinen verkosto tai uhanalaisten lajien tai luontotyyppien sekä luontodirektiiviin liitteen I luontotyyppien tai liitteiden II ja IV lajien laajat ja edustavat esiintymät. Yleispiirteisen tason luontoselvityksessä ei kuitenkaan välttämättä tarvita maastotöitä. Mikäli yleispiirteisessä kaavassa osoitetaan jollekin alueelle yksityiskohtaisia suunnitteluratkaisuja, on tällaisen alueen luonnonarvot oppaan mukaan selvitettävä ympäröiviä alueita tarkemmin. Tarkemmalla selvityksellä voidaan ottaa huomioon myös erilaiset ja usein pienialaiset lakisääteisesti

turvatut luonnonarvot kuten luonnonsuojelulain luontotyypit sekä luontodirektiivin liitteen IV(a) eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikat.

Yleiskaavan luontoselvityksissä on painotettu harvinaisten tai huomionarvoisten luontotyyppien ja lajien inventointia Espoon ympäristökeskuksen laatiman Espoon luontoarvojen priorisointiluokittelun mukaisesti (Espoon ympäristökeskus 2021). Yleiskaavan suunnittelussa ja vaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty yleiskaavoituksen luontoinventointien ohella asemakaavoituksen yhteydessä tehtyjä selvityksiä ja vaikutusten arviointeja, Espoon ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen luontoinventointeja sekä muita luontoarvojen suojeluun liittyviä ja Espoon luonnosta kertovia julkaisuja ja lähteitä. Keskeisenä lähteenä ovat olleet myös Espoon luontotietojärjestelmän tiedot Espoon luontotyypeistä ja lajistosta, joita Espoon kaupungin eri keskuskeskukset sekä muun muassa luontojärjestöt ovat selvittäneet. Yleiskaavan määräysten mukaisesti maankäytön jatkosuunnittelussa luontotietoja tulee päivittää ja tarkentaa. Näin voidaan huomioida tarkemmin kunkin suunnittelualueen ominaispiirteet ja sekä pienialaiset luontoarvot.

Yleiskaavan luontovaikutusten tarkistetussa arvioinnissa (24.8.2020) on arvioitu lajeihin kohdistuvia vaikutuksia yleiskaavan tarkkuustason ja ohjausvaikutuksen edellyttämällä tavalla. Arvioinnissa on tunnistettu mahdolliset rakentamisesta aiheutuvat vaikutukset, mutta todettu niiden olevan pitkälti jatkosuunnittelun keinoin hallittavissa. Arvioinnin yhteenvedossa on todettu muun ohella, että yksittäisiin lajeihin tai lajiryhmiin kohdistuvien vaikutusten on arvioitu jäävän enintään kohtalaisiksi, sillä vaikka metsien pinta-ala Espoon kaupungissa tulee väijäämättä pienenemään jonkin verran, on metsien pinta-ala vielä kaavan mukaisen rakentamisen toteuduttua huomattavan suuri. Arvioinnissa on nostettu esille ne kohteet, jotka osayleiskaava- ja asemakaavavaiheessa tulee ottaa huomioon.

Ekologiset yhteydet on yleiskaavassa turvattu oikeusvaikutteisilla kaavamerkinnöillä ja kaavamääräyksillä sekä informatiivisilla kehittämissuosituksilla. Lisäksi kaavassa on osoitettu laajat virkistys- ja suojelualueiden muodostamat kokonaisuudet. Kaavakartalla ja sen liitekartalla 3 on osoitettu oikeusvaikutteisena ekologisten yhteyksien merkinnät.

Luonnon arvottamisen kriteeristö Uudellamaalla (LAKU) on kehitetty Uudenmaan liitossa maakuntakaavoituksen apuvälineeksi luonnonympäristöjen arvon arvioimiseen. Liiton mukaan kriteeristöä voidaan soveltaa myös erilaisissa suunnitteluyhteyksissä maakuntaa suppeammalla alueella. Luonnonsuojelun toimenpiteet-hanke (LuonTo) oli Espoo-tarina eli Espoon strategiaan pohjautuva hanke, joka päättyi 2021. Hankkeessa tuotettiin taustatietoa kaavoitukseen ja muuhun suunnitteluun. Toimenpideohjelman perusteella suojeltavien alueiden lopulliset rajaukset ja niille soveltuvat toiminnot on tarkoitus ratkaista tarkemman kaavoituksen yhteydessä tai luonnonsuojelualueen perustamispäätöksessä.

Joidenkin lajien suojelutilanne muuttui luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) liitteiden muutoksella 28.6.2021. Erityisesti suojeltavien lajien listalle lisättiin haapatyttöperhonen ja siltä poistettiin lahokaviosammal. Luonnonsuojelulain 47 §:n mukaan erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen on kielletty. Kielto tulee voimaan, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on

päätöksellään määritellyt erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikan rajat ja antanut päätöksen tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille. Tällaisia suojelualuerajauksia ei ole tehty Espoossa kummankaan lajin osalta. Lahokaviosammal on edelleen luontodirektiivin liitteen II laji, rauhoitettu ja viimeisimmän 2019 uhanalaisarvioinnin perusteella erittäin uhanalainen laji. Lajin havainnot ovat kuitenkin lisääntyneet merkittävästi ja esiintymispaikan säilyminen voidaan huomioida erittäin suurella tarkkuudella jatkosuunnittelussa. Lajista on havaintoja Espoon luontotietojärjestelmässä vuodesta 2014 lähtien ja lajin esiintymistä selvitetään useiden Espoon kaavahankkeiden luontoselvityksissä vuosittain. Parhaillaan on käynnissä Espoon lahokaviosammalen kokonais selvityksen valmistelu. Kokonais selvityksen tarkoituksena on saada alueellisesti kattavampaa tietoa lajin esiintymisestä Espoossa ja tuottaa tietoa lajin suotuisan suojelutason arviointiin eri kaavahankkeissa.

Haapatyttöperhosesta on jonkin verran hajahavaintoja Suomen lajitietokeskuksen järjestelmässä eri puolilta Espoota sekä keskitetymin yleiskaavoituksen luontoinventoinneista (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2017 ja 2021). Vuoden 2022 aikana on tarkoitus laatia paikkatietotarkastelu lajin esiintymispotentiaalista, jotta inventointeja voitaisiin jatkossa kohdistaa tarvittaville alueille. Molemmat selvitykset palvelevat laaja-alaisempaa maankäytön suunnittelua kuten asemakaavoitusta edeltäviä maankäyttötarkasteluja ja kaavarunkotöitä sekä asemakaavoitusta. Lajien tilanne alueella ja yleiskaavan vaikutus niihin on selvitetty yleiskaavan tarkkuustaso ja ohjaustavoite huomioiden lain edellyttämällä tavalla.

Luontovaikutusten arvioinnin mukaan yleiskaavan yleismääräyksissä luontoarvot on huomioitu vahvasti. Yleismääräyksillä veloitetaan ottamaan maankäytön jatkosuunnittelussa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun kannalta arvokkaat alueet ja turvaamaan arvojen säilyminen. Lisäksi tarkentuvassa maankäytön jatkosuunnittelussa tulee laatia tarvittavat luontoselvitykset. Vaikutusten arvioinnissa on esitetty jatkosuunnitteluun suosituksia, joilla luontoon kohdistuvia vaikutuksia voidaan entisestään poistaa tai lieventää. Keskeiset suositukset on liitetty yleiskaavan yleismääräysten kehittämissuosituksiin. Yleismääräyksillä ja kehittämissuosituksilla turvataan muun muassa ekologisten verkostojen ja virtavesien kokonaisuuden toimivuutta sekä erityisesti pienialaisten, monimuotoisten ja harvinaisten elinympäristöjen tarkempaa huomiointia jatkosuunnittelussa.

Yleismääräyksillä ja suositelluilla viheraluesuunnitelmillä turvataan virkistysalueiden riittävyttä asuinalueilla ja ohjataan virkistystä muualle kuin herkempien luontokohteiden läheisyyteen. Lisäksi Natura 2000-alueita koskee kaavamääräys, jonka mukaan Natura-alueita ei voida maankäytön jatkosuunnittelussa laskea lähivirkistykseen soveltuvaksi alueeksi vaan riittävät ja hyvin saavutettavat lähivirkistysalueet tulee turvata muualla.

Valituksenalaisen yleiskaavan esitystapa on yleispiirteisempi kuin voimassa olevassa Espoon pohjoisosien yleiskaavassa tai Espoon eteläosien yleiskaavassa. Luonnonsuojelualue- ja suojelualuemerkinän sekä rakentamisalueiden merkinnän pikselimuotoisessa esitystavassa on eroa.

Rakentamiseen tarkoitettujen alueiden osoittaminen yleiskaavassa alueille, jotka voimassa olevassa yleiskaavassa on osoitettu esimerkiksi virkistyskäyttöön, ei sellaisenaan merkitse luonnonarvojen vaalimista

koskevan yleiskaavan sisältövaatimuksen vastaisuutta.

Yleiskaavan tarkistetun luontovaikutusten arvioinnin mukaan merkittävää tiivistymistä tai nykyisen asuinrakenteen laajentumista on osoitettu Kalajärvelle, Nupuriin, Karhusuolle sekä Koskelo-Viiskorpi-alueelle. Kaavan esitystavasta johtuen osia useammasta luontokohteesta sijoittuu rakentamisalueiden merkinnöille. Esimerkiksi osia Nupurin paikalliseksi arvotetusta lehtopurolaaksosta sijoittuu yleiskaavan pientalovaltaisena asuinalueena kehitettävälle alueelle A3. Lisäksi reunaosia Nupurinjärven maakunnalliseksi arvotetun alueen rajauksesta sijoittuu yleiskaavan A3-alueelle, joka on lisäksi lähes kokonaan asemakaavoitettu. Nupurin alueella laajempia osia LAKU-kohteista sijoittuu rakentamisalueille, samoin liito-oravakohteita sekä muutamia lepakoille tärkeitä alueita. Vaikutusten arvioinnin mukaan aluetta laajemmin tarkasteltaessa pääosa arvokkaiksi rajatuista kohteista sijoittuu rakentamisalueiden ulkopuolelle ja luonnonympäristöjen yhtenäisyys säilyy. Yleiskaavassa on suunnittelun kuluessa laajennettu virkistys- tai suojelualueita Nupurin ja Korsbackan alueelle ja ekologiset yhteydet on osoitettu oikeusvaikutteisina merkinnöin. Samoin esimerkiksi Kalajärven alueella ekologisen yhteyden sijaintia on selvitysten perusteella tarkennettu pohjoisen suuntaan parempien edellytysten vuoksi.

Valituksen 3 liitteissä esitettyjen tarkempien valituskohteiden osalta on kyse yleiskaavan strategisesta tavoiteluonteesta, erilaisesta tarkkuustasosta suhteessa voimassa oleviin yleiskaavoihin sekä rakentamisen pikselimerkintöjen ja suojelualuemerkintöjen eroista. Valituksen liitteissä esitetyt vaatimukset koskevat tasoltaan tarkempaan jatkosuunnitteluun kuuluvia seikkoja. Yleiskaavan toteuttamisen vaikutukset on selvitetty ja arvioitu kaavaselostuksesta ja selvityksistä ilmenevällä tavalla yleiskaavan tarkkuustason ja tavoitellun ohjausvaikutuksen mukaisesti. Yleiskaavan kaavamääräykset velvoittavat huomioimaan ekologiset yhteydet sekä luonnon monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun kannalta arvokkaat alueet ja tarkemman lajisuojelun jatkosuunnittelussa kaikilla alueilla. Yleiskaavan laadinnassa on selvitetty kattavasti alueen luontoarvoja ja vaikutusten arvioinnissa on todettu, että luontoarvot on huomioitu yleiskaavan määräyksissä vahvasti. Rakentamisalueiden sekä luontoalueiden ja -kohteiden läheisyys tai osittainen päällekkäisyys ovat yleispiirteisen yleiskaavan tunnistettu ja osin väistämätön ominaisuus, joka ei tee yleiskaavasta lainvastaista. Yleiskaavan tarkkuustaso ja siinä annetut jatkosuunnittelua velvoittavat määräykset huomioiden yleiskaava ei ole lainvastainen valituksissa esitetyillä perusteilla.

8. Yleiskaavan Natura-vaikutustenarviointi

Yleiskaavan Natura-vaikutustenarviointia ohjasi ohjausryhmä, jossa oli Espoon kaupungin ja arviointia laatineen konsultin lisäksi edustajat naapurikunnista, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta ja Metsähallituksesta.

Luonnonsuojelulain 65 §:ssä säädetyn mukaisesti Espoon kaupunki pyysi yleiskaavaehdotuksesta lausunnon ELY-keskukselta, joka totesi launnossaan 29.10.2019, tarkasteltavat kohteet erikseen huomioiden, että Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaehdotus ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä kaava-alueella tai sen läheisyydessä sijaitsevien Natura 2000 -alueiden suojelun perusteena olevia luontoarvoja, kun esitetyt lieventämistoimet toteutetaan jatkosuunnittelussa.

Natura-arviota päivitettiin 24.8.2020 tarkentuneen yleiskaavaehdotuksen (25.5.2020) perusteella. Arviointitarkistuksen yhteenvedossa on todettu, että yleiskaavaehdotuksessa esitetyt maankäyttömuutokset verrattuna alustavaan yleiskaavaehdotukseen ovat Natura-alueisiin nähden vähäisiä. Merkittävä osa muutoksista on neutraaleja tai myönteisiä. Kaavaehdotuksen vaikutukset tarkasteltuihin Natura-alueisiin eivät eroa vuonna 2019 laaditun Natura-arvion johtopäätöksistä. Kaavaehdotuksella 2020 ei arvioida olevan merkittäviä kielteisiä vaikutuksia Natura-alueiden suojeluperusteisiin eikä eheyteen. Esitetyt lievennystoimet tulee huomioida jatkosuunnittelussa. Asemakaavoituksen yhteydessä tulee tehdä asemakaavaa koskeva Natura-arvio tarkentuvan suunnittelun myötä.

ELY-keskuksen lausunnon perusteella Natura-alueita koskevia yleismääräyksiä ja Natura-alueen kaavamääräystä täsmennettiin vielä siltä osin, kuin niillä ohjataan jatkosuunnittelussa tehtävää Natura-alueisiin kohdistuvien vaikutusten arviointia sekä riittävien lähivirkistysalueiden suunnittelua. Lisäksi Natura-aluetta koskevan kaavamääräyksen ja yleismääräyksen kehittämissuosituksia täydennettiin haitallisten vaikutusten lieventämiskeinojen osalta.

Natura-arvioita tehtiin kaikkiaan neljä yleiskaavan valmistelun kuluessa (alustavasta yleiskaavaluonnoksesta 3.10.2017, alustavan yleiskaavaehdotuksen Natura-arviointi 29.4.2019, erillinen arviointi Espoonlahden Natura-alueesta samassa kaavavaiheessa 25.4.2019 sekä tarkistettu Natura-arvio yleiskaavaehdotuksesta 24.8.2020). Kaavaratkaisua on päivitetty eri suunnitteluvaiheissa Natura-arviointien perusteella. Kaavamääräysten ja kehittämissuosituksien ohella on paikoin muokattu kaavassa osoitettuja rakentamisen alueita. Vestran Natura-alueen ympäristössä on vähennetty rakentamisen alueita Natura-alueen ja rakentamisalueen väliin jäävän viheraluevyöhykkeen leventämiseksi. Nuuksion Natura-alueen Ketunkorven sekä Siikajärven osa-alueiden läheisyydestä on poistettu rakentamisalueita ja laskettu rakentamisalueiden tehokkuutta. Matalajärven ympäristössä on vähennetty Högnäsin asuntovaltaisen alueen osoitettua tehokkuutta.

Rakentaminen, hankkeiden toteutuminen ja niiden vaikutusten hallinta ratkaistaan tarkemmassa jatkosuunnittelussa asemakaavoituksessa sekä maankäyttö- ja rakennuslain tai muun lainsäädännön nojalla tapahtuvassa lupaharkinnassa. Alueella voimassa oleva yleiskaava on otettava huomioon muun ohella ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisessa lupaharkinnassa. Luvan myöntämisen edellytykset ja hankkeen vaikutuksia rajoittavien ehtojen asettaminen ratkaistaan erikseen sitä koskevan sääntelyn ja siihen liittyvien selvitysten perusteella. Yleiskaavan hyväksyminen ei siten sellaisenaan merkitse yleiskaavan mahdollistamien hankkeiden vaikutusten realisoitumista. Yleiskaavamerkintöjen vaikutukset on arvioitu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti yleiskaavan tarkkuustason ja ohjaustavoitteen edellyttämällä tavalla. Tähän nähden ja kun otetaan huomioon, mitä yleiskaavan selvityksissä ja Natura-lausunntomenettelyssä on todettu, yleiskaava täyttää soveltuvilta osiltaan myös unionin oikeuskäytännössä vakiintuneen luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan tulkintaan liittyvän vaatimuksen selvitysten aukottomuudesta ja päätelmien täydellisyydestä, täsmällisyydestä ja lopullisuudesta, joilla voidaan hälventää kaikenlainen perusteltu tieteellinen epäily alueiden suojelutavoitteisiin kohdistuvista kielletyistä vaikutuksista.

9. Vesistövaikutukset

Vesistövaikutusten arviointi on yleiskaavatasolla yleispiirteistä, sillä jatkosuunnittelussa ratkeavat tarkemmin rakentamisalueiden sijoittuminen ja tehokkuus sekä kiinteistökohtaiset ja alueelliset hulevesien hallinnan ratkaisut. Myös rakentamisalueiden sijoittuminen suhteessa rantaviivaan ratkaistaan asemakaavoituksessa.

Yleiskaavassa on annettu hulevesien hallintaa koskeva yleismääräys, jonka mukaan maankäytön jatkosuunnittelussa on otettava huomioon riittävät aluevaraukset hulevesien luonnonmukaiseen hallintaan. Hulevesien hallinnan jatkosuunnittelu tulee tehdä valuma-aluelähtöisesti ottaen huomioon vesistöjen erityispiirteet. Maankäytön jatkosuunnittelussa tulee edistää vesien hyvän tilan säilyttämistä tai saavuttamista ja voimakkaasti kehittyville alueille tulee laatia hulevesien hallintasuunnitelma.

Kehittämissuositus ohjaa lisäksi ensisijaisesti ehkäisemään huleveden muodostumista ja huomioimaan jatkosuunnittelussa rakentamisaikaisen kiintoaine- ja ravinnekuormituksen vähentämisen.

Natura-arvioinnin ohjausryhmän aloituskokouksessa todettiin, että vesistövaikutusten arvioimiseksi tulisi laatia riittävän laajuinen suunnitelma hulevesien käsittelystä, jonka perusteella arviointi voidaan tehdä. Yleiskaavan yhteydessä laadittiin 'Hulevesien hallinnan periaatteet' – selvitys (2019), jossa käsiteltiin hulevesien hallinnan tavoitteita ja keinoja kaavan viidessä keskuksessa.

Viiskorpi oli yksi näistä keskuksista. Siellä hulevesien hallinnan tarpeiden tarkastelu jaettiin kahteen eri osa-alueeseen, Matalajärven suuntaan laskevaan valuma-alueeseen ja Niipperinpuron suuntaan laskevaan valuma-alueeseen. Selvityksessä on todettu Matalajärven valuma-alueen tärkeimmiksi tavoitteiksi alueella syntyvien hulevesien laadullinen hallinta (ravinne- ja kiintoainekuormituksen kasvun ehkäisy) sekä Matalajärven vesitaseen säilyttäminen. Hulevesien hallinnan periaatteet Matalajärven valuma-alueella käsittävät kiinteistökohtaisen hulevesien hallinnan lisäksi kiinteistöjen liikennöityjen alueiden hulevesien suodatuksen, kosteikkorakenteen toteuttamisen sekä liikennemääriltään suurimpien katualueiden hulevesien laadullisen käsittelyn esimerkiksi viherpainanteilla tai biosuodatusrakenteilla. Kosteikkorakenne tulee toteuttaa heti alueen rakentamisen alkaessa. Nämä hulevesien hallinnan keinot ovat tavanomaista hulevesien hallinnan tasoa merkittävästi tehokkaampia. Hulevesien hallinnan periaatteet -selvitys toimii yleiskaavan yleismääräysten ja kehittämissuosituksen kautta lähtötietona maankäytön jatkosuunnitteluun hulevesien hallinnan suunnittelussa.

Natura-arviossa on tuotu esiin, millä kriteereillä arviointia on tehty. Keskeistä arvioinnissa on tunnistaa, heikentääkö hanke tai suunnitelma merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Natura-arvioinnissa keskitytään suojelun perustana oleviin luontotyyppihin tai lajeihin. Heikentämistä arvioitaessa huomioidaan luontotyyppin tai lajin suotuisaan suojelutasoon kohdistuvat muutokset sekä hankkeen vaikutus Natura 2000 -verkoston eheyteen ja koskemattomuuteen, millä tarkoitetaan tarkastelun alaisen kohteen ekologisen rakenteen ja toiminnan säilymistä elinkelpoisena ja niiden luontotyyppien ja lajien kantojen säilymistä elinvoimaisina, joiden vuoksi alue on valittu Natura-verkostoon.

Arviossa on todettu, että lajeihin tai luontotyyppihin ei kohdistu kielteisiä vaikutuksia, kun uusien rakentamisalueiden hulevesien hallinta toteutetaan

asianmukaisesti siten, että Matalajärveen ei kohdistu lisäkuormitusta. Hulevesitarkastelussa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisella Matalajärveen virtaavien vesien laadussa tai määrässä ei tapahdu sellaisia muutoksia, jotka muuttaisivat järven tilaa heikommaksi. Yleiskaavan yleismääräykset velvoittavat toteuttamaan esitetyt toimenpiteet jatkosuunnittelussa, jolloin kielteisiä vaikutuksia ei synny.

Matalajärveä ja sen valuma-aluetta koskien on laadittu vuosien saatossa lukuisia erilaisia selvityksiä ja suunnitelmia. Näitä ovat muun ohella Matalajärven valumavesien hallintasuunnitelma ja Matalajärven kunnostustyösuunnitelma 2010–2012. Valuma-alue on pääosin yksityisessä maaomistuksessa, ja sitä koskevat suunnitelmat ovat luonteeltaan selvitystasoisia, koska niihin ei sisälly toteuttamisvelvoitetta ja toimenpiteiden toteutus riippuu paljolti yksityisistä maanomistajista. Matalajärven valumavesien hallintasuunnitelma (2011) on kaupunkisuunnittelukeskuksessa laadittu selvitys järveen kohdistuvasta vesistökuormituksesta sekä sen vähentämisen mahdollisista keinoista. Selvityksessä on tarkasteltu mahdollisia hulevesien hallinnan ratkaisuja teoreettisella tasolla pääosin yksityiselle maalle. Selvitystä tehtäessä on tunnistettu, että ratkaisujen toteutuminen riippuu paljolti yksityisistä maanomistajista. Valituksessa on viitattu myös Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmaan ja siellä tunnistettuun tarpeeseen toteuttaa Matalajärven kunnostustyösuunnitelma 2010–2012. Suunnitelma koostuu useista toimenpiteistä, jotka on ollut tarkoitus toteuttaa Matalajärven suojeluyhdistyksen toimesta ulkoisella rahoituksella. Yleiskaavoituksen kannalta kyse on lähtötiedoista ja taustaselvityksistä, jotka on otettu huomioon soveltuvin osin.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava ei millään tavalla estä valumavesien hallintasuunnitelman tai kunnostustyösuunnitelman toteuttamista. Matalajärveen kohdistuvista toimenpiteistä vastaa nykyään Metsähallitus ja muista toimenpiteistä maanomistajat. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan valmistelussa kyseiset suunnitelmat ovat olleet taustatietona kertoen järven tilasta ja valuma-alueen kuormituksen vähentämisen keinoista. Erillisissä suunnitelmissa asiaa on tarkasteltu ja esitetty suosituksia ainoastaan yhdestä näkökulmasta. Maankäytön suunnittelu on kuitenkin erilaisten tavoitteiden yhteensovittamista. Vesistövaikutusten lisäksi tulee ottaa huomioon erilaisia muun ohella rakennettavuuteen, kulttuuriympäristöön ja maisemaan sekä saavutettavuuteen liittyviä tekijöitä. Vaikutusten arvioinnin tehtävä on selvittää kaavaratkaisun merkittävät vaikutukset.

Edellä mainittujen suunnitelmien toteutumattomuus ei sellaisenaan merkitse heikennystä järven tilaan. Toisin kuin valittajat ovat valituksessa 3 väittäneet, näiden hankkeiden toteutumista ei ole Natura-arviossa oletettu toteutuvaksi eikä toteuttamattomia hankkeita ole Natura-arviossa myöskään käytetty lievennyksinä uusille päästöille.

Kaavoituksen myötä kaupunki voi toteuttaa hulevesiratkaisuja puistoalueiksi kaavoitettaville alueille. Yleiskaavassa ei ole osoitettu merkittävää lisärakentamista Matalajärven rantavyöhykkeelle. Nykytilassa kaupungin mahdollisuudet vaikuttaa hulevesiratkaisujen toteutumiseen ovat hyvin vähäiset yksityisen maanomistuksen vuoksi. Yleiskaavassa osoitettu maankäyttö ja hulevesien hallintaa koskevat yleismääräykset sekä selvityksessä tarkemmin konkretisoidut hulevesien hallinnan keinot voivat siten mahdollistaa Matalajärven tilaa parantavien keskitettyjen hulevesien hallintarakenteiden toteuttamisen kaavoituksen myötä. Natura-arviossa on myös todettu, että hulevesien hallinnalla voidaan mahdollisesti

vähentää nykyistä ravinne- ja kiintoainekuormaa.

Matalajärven valumavesien hallintasuunnitelma on jo yli kymmenen vuotta vanha ja siinä esitetyt arviot hulevesien laadullisen parantamisen mahdollisuuksista ovat osin vanhentuneita. Viimeisen kymmenen vuoden aikana hulevesien hallintaratkaisut ovat vakiintuneet käytännöksi uudisrakentamisessa. Samalla myös erilaisten menetelmien soveltuvuudesta Suomen olosuhteisiin on saatu lisätietoa ja erilaiset laadullisen hallinnan menetelmät ovat kehittyneet tutkimushankkeiden myötä. Hulevesien laadulliseen hallintaan soveltuvat esimerkiksi erilaiset biosuodatinrakenteet, joita Matalajärven valuma-alueelle on suositeltu Hulevesien hallinnan periaatteet -raportissa.

Yleiskaavan Natura-vaikutusten arvioinnissa tai hulevesien hallinnan periaatteet -selvityksessä ei ole esitetty lievennyskeinona rakentamistöiden ajoittamista tiettyihin kesäkuukausiin. Yleiskaavan Natura-vaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty siihen mennessä valmistuneita asemakaavoituksen selvityksiä ja Natura-arviointeja. Yleiskaavan Natura-arviointi on kuitenkin tehty itsenäisenä arviona huomioiden yleiskaavan suunnittelu- ja ohjaustarkkuus. Arvioinnissa huomioidut hulevesien hallinnan keinot perustuvat kaavaa varten laadittuun Hulevesien hallinnan periaatteet -selvitykseen.

10. Maakunnallinen ekologinen yhteys Ämmäsuon eteläpuolella

Uusimaakaava 2050 maakuntakaavassa on osoitettu itä-länsisuuntainen maakunnallinen ekologinen yhteys Ämmäsuon eteläpuolelta ja toinen yhteys Nupurinjärven suuntaan pohjoiseen. Yleiskaavassa maakunnalliset ekologiset yhteydet Kirkkonummen suuntaan on osoitettu Fagerängin pohjoisosaan sekä etelämpänä Skogändan tasalle. Ne perustuvat yleiskaavaa varten tehtyyn selvitykseen (Ekologisten yhteyksien selvitys 2016 Espoonkartanon-Gumbölen alueella. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 6/2016). Maakunnallisen ekologisen yhteyden kaavamerkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan laajojen metsäalueiden ja niitä yhdistävien viheryhteyksien muodostama ekologisten yhteyksien runko. Suunnittelussa ja hoidossa tulee turvata metsäisten yhteyksien jatkuvuus, ekologinen kytkeytyneisyys ja riittävä leveys sekä tarvittaessa kehittää yhteyksien toimivuutta. Merkinnällä osoitetaan yhteyksien suunta, sijainti on ohjeellinen.

Yleiskaavan tarkkuustasosta johtuen kaavassa ei esitetä yhteyksien tarkkaa rajausta. Oleellista on, että Kirkkonummen suunnan yhteydet sijoittuvat laajemmalle maa- ja metsätalousalueen aluemerkinnälle. Ekologisen verkoston osalta kaavakartalla on osoitettu luonnonsuojelu- ja suojelualueet, Natura 2000 -alueet sekä maakunnallisesti merkittävät ekologiset yhteydet. Ne tulee ottaa oikeusvaikutteisena huomioon kaavakartalta sekä oikeusvaikutteiset paikalliset ekologiset yhteydet ja virtavesien ekologiset yhteydet Luontoarvojen verkosto 2050 -liitekartalta 3. Lisäksi liitekartalla on osoitettu informatiivisena ekologisten yhteyksien kehittämiskohteet. Lisäksi Virkistysverkosto 2050 - ja Kestävä vesien hallinta 2050 -liitekartoilla on tavoitteita luontoarvojen ja ekologisen verkoston säilyttämiselle. Ekologisten yhteyksien kehittämissuosituksiin on lisätty tavoite maakunnallisen ekologisen yhteyden minimileveydestä sekä muuta ohjeistusta leveyteen liittyen. Paikallinen ja virtavesien ekologinen yhteys -merkinnöille on annettu omat, oikeusvaikutteiset kaavamääräykset liitekartalla 3. Ekologisten yhteyksien kehittämisen toteuttamistapaa ei määritellä yleiskaavassa.

Halujärven pohjoispuolelle osoitettu maakunnallinen ekologinen yhteys sijoittuu maa- ja metsätalousvyöhykkeelle, jonka leveys noudattaa merkinnän ohjeellista suositusleveyttä yleiskaavassa (taajama-alueiden ulkopuolella 300–500 metriä). Maakunnallisten ekologisten yhteyksien suosituksessa todetaan, että paikoin yhteyksissä voi olla kapeikkoja. Erillisessä alueen vaikutusten arvioinnissa paikallisten kaventumien ei arvioitu heikentävän yhteyden toimivuutta. Selvityksen mukaan ekologiset yhteydet voivat metsäympäristöjen ohella sijaita osittain myös muiden viherympäristöjen (esim. puistot, viljelykset) alueilla.

Natura-alueita ja luonnonsuojelualueita sekä luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien esiintymiä koskevat luonnonsuojelulain mukaiset kiellot. Yleiskaavan vaikutukset metsäelinympäristöihin kokonaisuutena on tunnistettu luontovaikutusten arvioinnissa. Suojelualueiden tuntumaan esitetyn maankäytön jatkosuunnittelua ohjaa yleiskaavan yleismääräys, jonka mukaan tulee luonnon monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun kannalta arvokkaat alueet ottaa huomioon maankäytön jatkosuunnittelussa sekä turvata arvojen säilyminen. Lisäksi SL- ja S-alueiden kaavamääräyksen mukaan kielletään alueiden luonto- tai suojeluarvojen heikentäminen.

11. Nuuksion järviylänkö

Nuuksion järviylänköä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan "Nuuksion järviylänköaluetta tullaan valtion toimesta kehittämään yhdessä asianomaisten kuntien kanssa ulkoilu- ja erämaisena luonnonalueena pääkaupunkiseudun ja sen lähikuntien asukkaiden hyväksi alueen luonnonarvot säilyttäen. Nuuksion järviylänköalueella tarkoitetaan kartalla likimääräisesti rajattua aluetta. Alueen tarkka raja määritellään kuntien laatimien vahvistettavien yleiskaavojen yhteydessä". Espoon kaupunki on tarkentanut Nuuksion ympäristön maankäyttöä Espoon pohjoisosien yleiskaavassa ja edelleen valituksenalaisessa Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa. Yleiskaavassa on otettu huomioon, mitä aiemmin voimassa olleessa maakuntakaavassa ja Uusimaakaava 2050 maakuntakaavassa on todettu muun ohella virkistyskäytön kannalta luontevien ja toiminnallisesti yhtenäisten alueiden muodostumisesta esimerkiksi Nuuksion kansallispuiston ympärillä olevan järviylängön alueen osalta.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa ei osoiteta rakentamista luonnonsuojelun tai virkistyskäytön kannalta tärkeille alueille Nuuksion järviylängöllä valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Bodominjärven länsipuolinen alue on merkitty A3-merkinnällä, koska alueen olemassa oleva rakentaminen vastaa pientaloaluetta. Kyseinen merkintä on siten nykytilanteen toteava.

12. Kyläalueet (AT-alueet)

Yleiskaavan kyläalueet (AT) voivat täydentyä vähäisesti asemakaavoituksella tai tapauskohtaisella ja kysyntälähtöisellä suunnittelutarveharkinnalla, joka ei voi johtaa määrältään tai vaikutuksiltaan merkittävään rakentamiseen. Useat yleiskaavan kyläalue-merkinnöistä vastaavat voimassa olevaa yleiskaavaa sekä jo kylämaisesti rakentuneita alueita. Kyläalueiden kehittymismahdollisuuksia ja niihin liittyviä erilaisia reunaehtoja on kuvattu ehdotusvaiheen selvityksessä 'Näkökulmia kylien ja maaseudun kehittämiseen'. Selvitys on myös tukimateriaalia jatkosuunnitteluun.

Yleiskaava ei tule merkittävästi lisäämään rakentamisen määrää etäällä

palveluista ja joukkoliikennereiteistä, koska koko Espoon kaupungin asemakaavoittamaton alue on maankäyttö- ja rakennuslain 16 §:ssä tarkoitettua suunnittelutarvealuetta. Vakituisen asumisen kaavamerkintä ei välittömästi oikeuta lisärakennuspaikkoihin, mikäli tarkemmassa suunnittelussa, kuten suunnittelutarveratkaisumenettelyssä todetaan, ettei rakentaminen täytä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettyjä erityisiä edellytyksiä. Mikäli alueelle on edellä mainitut tekijät huomioiden mahdollista rakentaa lisää, rakentaminen toteutuu pääasiassa kysyntälähtöisesti maanomistajan aloitteesta.

Suunnittelutarveratkaisun edellytysten tutkintaan sisältyy suoraan lain nojalla velvollisuus huomioida luontoarvojen säilyminen. Tästä on säädetty maankäyttö- ja rakennuslain 137 §:ssä suunnittelutarveratkaisun edellytyksiä koskien, sekä saman lain 197 §:n yleissäännöksessä, jonka mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on lisäksi noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään. Yleiskaavatasolla huomioitavat seikat, kuten ekologiset yhteydet, on tunnistettu ja huomioitu myös kyläalueiden osalta.

Olemassa olevien, luonnonsuojelualueisiin rajautuvien kyläalueiden ja loma-asuntoalueiden mahdollinen pienimuotoinen lisärakentaminen ratkaistaan jatkosuunnittelussa, jossa rakentamisen määrään ja sijoittumiseen vaikuttavat muun ohella siitä aiheutuvat ympäristövaikutukset. Kaavamääräysten mukaan asuntovaltaisilla alueilla tulee turvata riittävät ja hyvin saavutettavat lähivirkistysalueet sekä laadukkaat virkistysyhteydet laajemmille viheralueille.

13. Hepokorven alue

Hepokorven alueen kehittäminen ja tarve elinkeinotoimintojen ja teollisuuden alueena pohjautuu yleiskaavan tavoitteisiin. Lisäksi Kehä III:n aluetta vahvistetaan työpaikka-alueena ja osana metropolialueen elinkeinovyöhykettä. Kaavaselostuksessa on kuvattu erityyppisten elinkeinotoimintojen sijoittumisen periaatteita. Kaavaselostuksen mukaan tuotantotoiminnan ja logistiikan sijoittumisessa keskeistä on suuri tilantarve ja hyvät liikenneyhteydet. Tällaisille toimintoille soveltuvia alueita on esimerkiksi Kehä III:n pohjois- ja länsipuolella. Kehä III:n työpaikka-alueiden toimialarakenteessa painottuvat edelleen varasto-, logistiikka- sekä teollisuustyyppiset toimialat. Kehä III on myös väylä seudun kansainvälisinä yhteyksinä toimiviin lentokenttään ja satamaan.

Yleiskaavan tavoitteena on ollut myös luoda edellytykset järjestää yhdyskuntatekninen huolto kestäväällä tavalla ja varmistaa sille riittävät alueet. Hepokorven alue on tunnistettu tärkeäksi monen teknisen huollon toiminnon näkökulmasta. Yhdyskuntatekninen huolto ja ympäristöterveys 2050 -liitekartassa on osoitettu Hepokorven alueelle informatiivisella merkinnällä alueen mahdollisia yhdyskuntateknisen huollon toimintoja: Palvelinkeskus/ylijäämäenergia, energiantuotanto ja sähkönsiirto sekä maa- ja kiviainesten ja rakennusmateriaalien kierrätys. Toimintojen sijoittumisen perusteita on avattu tarkemmin kaavaselostuksessa ja selvityksessä 'Kohti kestävyyttä ja resurssitehokkuutta - Yhdyskuntatekninen huolto ja ympäristöterveys'. Alue on selvityksissä todettu otolliseksi maamassojen ja rakennusmateriaalien kierrätysalueeksi, sillä se sijaitsee keskellä kaava-aluetta melko kaukana asutuksesta hyvien kulkuyhteyksien päässä. Hepokorpi on tunnistettu ja osoitettu liitekartassa lisäksi mahdolliseksi palvelinkeskuksen sijaintipaikaksi. Merkintä perustuu alueen sijaintiin suhteessa keskitettyyn lämmönjakeluverkkoon ja sähköasemiin (kaavaselostus, s. 56). Alueen soveltuvuus energiahuollon

toiminnoille perustuu kaava-alueen maankäytön muutokseen sekä alueen sijaintiin suhteessa liikenneverkkoon ja energiahuollon verkostoihin (Kohti kestävyttä ja resurssitehokkuutta... -selvitys, s. 27).

Hepokorven elinkeinotoimintojen ja teollisuuden alueen vaikutukset on huomioitu kaavan vaikutusten arvioinnissa yleiskaavan ohjausvaikutus ja suunnittelutaso huomioon ottaen. Hepokorven alue on lisäksi otettu huomioon kaavan Natura-vaikutusten arvioinnissa.

14. Brobackan A3-aluemerkinnän rajausta (valitus 4)

Kaupunkisuunnittelulautakunta on kokouksessaan 15.4.2020 § 56 käsitellyt yleiskaavaehdotuksen asettamista nähtäville. Tässä kohdassa lautakunta on päättänyt muun ohella tehdä nähtäville esitettyyn ehdotukseen muutoksen, jossa A3-merkintää laajennettiin Brobackassa. Muutos ilmenee kokousasian pöytäkirjan karttaliitteestä sivulta 14, kuva 20 sekä lausunnon liitteestä. Perusteluna muutokselle oli, että alue sijaitsee joukkoliikenneyhteyksien varrella ja kunnallistekniikka kulkee alueen läpi. Yleiskaavaaluonnos oli ollut nähtävillä aiemmin 3.4.-3.5.2018. Kaavaehdotus päätettiin muutosin asetettiin nähtäville 7.9.-20.10.2020. Valituksen kohteena oleva lautakunnan kokouksessa 15.4.2020 § 56 kohdalla päätetty muutos on siten ollut vaaditulla tavalla nähtävillä kaavaehdotusvaiheessa.

Yleiskaavasta hyväksymiskäsittelyssä poisrajattujen osien vaikutusta on käsitelty tarkemmin kaavaselostuksen alussa ja erikseen tässä lausunnossa. Rajauksilla ei ole vaikutusta hyväksytyyn yleiskaavan lainmukaisuuteen.

Kaavaselostuksessa (s. 62) ja edellä tässä lausunnossa todetun mukaisesti asumiseen osoitetut alueet käsittävät pääkäyttötarkoituksen ohella myös viheralueita, joiden sijaintia ja kokoa ei ole määritelty yleiskaavassa. Kiinteistöjen tarkempi jaottelu käyttötarkoituksittain, kuten asuin- ja viheralueisiin, ratkaistaan asemakaavoituksen yhteydessä. Mahdollisen uuden rakentamisen sijoittuminen ja määrä ratkaistaan tarkemmassa suunnittelussa. Kaavassa on annettu tarpeelliset luontoarvoja turvaavat yleismääräykset. Asemakaavoituksen yhteydessä laaditaan tarvittavat tarkemmat luontoselvitykset ja Natura-selvitykset. Yleiskaavan tarkkuustaso ja kaavamääräykset huomioiden kyseinen A3-merkinnän rajausta ei siten ole valituksessa esitetyillä perusteilla lainvastainen.

Yleiskaavaehdotuksesta saatiin muistutuksia kaikkiaan noin 750 kappaletta. Muistutuksista ja niihin annetuista vastineista on koottu erillinen vastineraportti, joka on lähetetty maankäyttö- ja rakennuslain 65 §:n 2 momentin mukaisesti osoitteensa ilmoittaneille muistutuksen jättäjille. Mainitun lainkohdan soveltamista koskien on vakiintuneesti katsottu, että kunnan kannanotto muistutuksissa esitettyihin mielipiteisiin voi olla myös ote kaavan hyväksyvää toimielintä varten laaditusta yhteenvedosta vastineeksi muistutuksiin. Yleiskaavan osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyä on käsitelty tarkemmin kaavaselostuksessa ja edellä tässä lausunnossa. Yleiskaava ei ole lainvastainen valituksessa esitetyillä menettelyyn liittyvillä perusteilla.

15. Ketunkorven A3- ja AT-alueet (valitukset 5 ja 10)

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa osoitettu Lepsämänjoentien varren kyläalue (AT) vastaa voimassa olevan Espoon pohjoisosien

yleiskaavan, osa I pientalovaltaista aluetta (AP), ottaen huomioon Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan strategisemmän esitystavan. Tarkemmat aluerajaukset ratkaistaan maankäytön jatkosuunnittelussa. Ketunkorvessa yleiskaavan A3- ja AT-alueella on vireillä kaupunkisuunnittelun työohjelman mukainen Ketunkorven asemakaava, jossa tutkitaan ja esitetään tarkemmat rakentamismahdollisuudet.

Lahnuksen AT-alue rajautuu jo rakentuneilta osin luonnonsuojelu- ja Natura-alueeseen. Lepsämänjoentien varsi on osoitettu yleiskaavassa kyläalueena, joka vastaa tehokkuudeltaan parhaiten alueelle sopivaa rakentamisen määrää ottaen huomioon Natura-alueen läheisyyden. Yleiskaavan Natura-arvioinnin mukaan Ketunkorven alueelle osoitettu maankäyttö ei aiheuta kielteisiä vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Vesihuollon toteuttaminen ei edellytä alueen asemakaavoitusta. Asemakaavoittamattoman alueen ulkopuolella vesihuollon rakentamista Espoossa toteutetaan vesihuollon kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Yleiskaavan A3- ja AT-alueiden rajaukset Ketunkorven alueella perustuvat kaavan aineistosta tarkemmin ilmenevällä tavalla yleiskaavan selvityksiin ja soveltuvien osien olemassa olevan tilanteen toteuttamiseen. Yleiskaavassa osoitetut A3-alueet täydentävät olemassa olevaa kaupunkirakennetta. Yleiskaavan väestön painopiste on hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella. Pientaloasumisen alueet monipuolistavat asumisen vaihtoehtoja maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin 3 ja 5 kohdassa säädettyjen yleiskaavan sisältövaatimusten mukaisesti. Yleiskaavan oikeusvaikutteisten yleismääräysten mukaan maankäytön jatkosuunnittelussa varmistetaan toimivat liikenneyhteydet ja liityntäpysäköintimahdollisuudet sekä saavutettavuus joukkoliikenteellä, kävellen ja pyöräillen. Yleiskaavan sisältövaatimuksista edellä tässä lausunnossa todettu koskee myös Ketunkorven aluetta.

Ketunkorven A3-alue on Uusimaakaava 2050 maakuntakaavassa valkoista aluetta. Maakuntavaltuusto on todennut käsittelyssään 25.8.2020, että maakuntakaavan valkoisilla alueilla on mahdollisuus paikallisesti merkittävään yhdyskuntarakentamiseen ja asemakaavoitukseen. Kunnilla on lisäksi valkoisilla alueilla mahdollisuus taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeeseen tai olemassa olevaan taajamarakenteeseen tukeutuvaan asemakaavoitukseen.

Ketunkorven alueen A3- ja AT-alueiden rajaukset ovat näin ollen yleiskaavassa hyväksytyssä muodossaan lainmukaiset, eikä valituksissa ole esitetty perusteita, joiden vuoksi yleiskaavaa tulisi näiltä osin kumota tai palauttaa.

16. Yleiskaavan ilmastovaikutukset

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaan maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä tarkoitettuja kaavan vaikutuksia selvitetäessä otetaan huomioon aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset muun ohella ilmastoon.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa ilmastovaikutusten arviointia on tehty kaavan eri vaiheissa laajasti ja monipuolisesti hyödyntäen erilaisia menetelmiä. Arvioinnissa on hyödynnetty myös päästölaskentaa, mitä laki

ei sinällään arvioinnilta edellytä. Kaavaselostuksessa (s. 91) on todettu: ”Ilmastovaikutuksia on arvioitu läpi yleiskaavan suunnitteluprosessin. Lisäksi työn rinnalla on laadittu useita selvityksiä liikenteeseen liittyen. Ilmastovaikutuksia on arvioitu kokonaisuutena kaavan vaikutusten arviointiraporteissa sekä erillisissä ilmastovaikutuksia koskevissa raporteissa (KEKO-ekotehokkuusarviointi sekä Ilmastovaikutusten arviointi, Ramboll 2020).” KEKO-ekotehokkuusarviointiin on sisällytetty päästölaskenta, joka toteutettiin erikseen koko alueelle ja sen kolmelle osa-alueelle (läntinen ja itäinen ratakäytävä sekä Espoon keskuksen ympäristö).

Lisäksi hyväksymisvaiheen kaavaselostuksessa on esitetty kyseisten raporttien pohjalta ja niitä täydentäen kaavan merkittävimmät ilmastovaikutukset (kaavaselostus s. 91). Arviointia täydennettiin tässä vaiheessa erityisesti hiilinieluihin ja -varastoihin kohdistuvien vaikutusten ja massojen hallinnan osalta. Selostuksessa on arvioitu yleiskaavan suhdetta kaupungin ilmastotavoitteisiin. Seudullisten ilmastovaikutusten arviointi on myös lisätty kaavaselostukseen kaavan hyväksymisvaiheessa. Ilmastovaikutusten arvioinnin materiaalit mahdollistavat lain vaatimuksiin nähden erittäin kattavasti yleiskaavan merkittävien ilmastovaikutusten arvioinnin.

Kaavoituksen ilmastovaikutusten arviointiin tai päästölaskentaan ei ole olemassa standardoitua menetelmää. KEKO-laskuri on ympäristöhallinnon yhdessä VTT:n, Aalto-yliopiston ja kuntien kanssa kehittämä kaavoituksessa yleisesti käytetty vaikutusten arvioinnin työkalu. Päästölaskennassa huomioidaan kaikki merkittävimmät päästölähteet (infran ja rakennusten rakentaminen, energian kulutus, henkilöliikenne ja maankäytön muutos eli hiilivarastojen väheneminen metsäkadon myötä). Työkalu ei mahdollista erilaisten liikenteen ominaispäästöjen skenaariotarkasteluja, mutta kuten ELY-keskuksen lausunnosta annetussa vastineessa on todettu, skenaariotarkastelut eivät tuottaisi sellaista uutta tietoa, joka vaikuttaisi konkreettisesti kaavaratkaisuun tai kaavaratkaisun merkittävien vaikutusten tunnistamiseen. Erilaiset skenaariotarkastelut ovat luonteeltaan herkkyystarkasteluja ja ainoastaan täydentäisivät vaikutusten arviointia. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa epävarmuustekijöiden vaikutusta on arvioitu laadullisesti ilmastovaikutusten arviointiraportissa. Koska päästölaskenta ei ole vakiintunut kaavoituksessa eikä siihen soveltuvia, yleisesti saatavilla olevia työkaluja ole juurikaan kehitetty, täyttää päästölaskennan toteuttaminen osana ilmastovaikutusten arviointia yleiskaavoituksessa muun selvitystyön ohella selvästi lain vaatimukset kaavoituksen selvityksistä.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa laaditun KEKO-päästölaskennan lähtötiedot on kuvattu yksityiskohtaisesti pääosin kartoin ja taulukoin 'Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava; KEKO-ekotehokkuusarviointi' -raportin liitteessä 1 (Laskennan lähtötiedot). Lisäksi KEKO-laskurin laskentaoletukset ja -periaatteet on esitetty kaikille avoimissa dokumenteissa Suomen ympäristökeskuksen internetsivuilla. Hiilinielu- ja varastovaikutusten laskentaperiaatteet on kuvattu kaavaselostuksessa (s. 93). Yleiskaavallista laskentaa hiilinieluihin ja -varastoihin kohdistuvista vaikutuksista ei ole Espoon kaupungin tietojen mukaan tehty aiemmin missään tällä tarkkuudella, eikä sitä varten ole olemassa valmista yleisesti käytettyä menetelmää.

Ilmastovaikutusten arvio perustuu nähtävillä olleen kaavaehdotuksen rajaukseen ja sen laadinnan pohjana olleisiin aineistoihin. Kaupunginhallitus on 3.5.2021 päätöksellään rajannut kaava-alueesta

osan hyväksymiskäsittelyn ulkopuolelle. Rajauksen muutos ei vaikuta yksittäisten alueiden tai ratkaisujen ilmastovaikutuksiin, joita selostuksessa on kuvattu kaavaehdotuksen rajaukseen perustuen. Selostuksessa (s. 98) on lisäksi arvioitu, miten hyväksymiskäsittelyyn vietävän kaava-alueen raja-
rajaus vaikuttaa kaavan ilmastovaikutuksiin kokonaisuutena. Selostuksessa on muun ohella todettu, että hyväksymiskäsittelyyn vietävällä kaavalla on hieman pienempi hiilivarastoja ja –nieluja vähentävä vaikutus kuin kaavaehdotuksella, sillä viheralueiden osuus kaava-alueesta kasvaa noin 5 %. Seudullisten ilmastovaikutusten kokonaisuuden kannalta kaavarajauksella ei ole merkitystä.

Kaavassa virkistysalueille osoitettu maisematyölupavaade ja kaavan suojelumerkin-
nät vaikuttavat lisäksi myönteisesti hiilinielujen ja -varastojen kehitykseen pitkällä aikavälillä viheralueena säilyvillä alueilla.

Espoossa on asetettu myös kaupungin omia ilmastotavoitteita, kuten hiilineutraalius vuonna 2030. Kaupungin itse asettamilla ilmastotavoitteilla ei ole oikeudellista merkitystä yleiskaavan lainmukaisuuden arvioinnissa. Kaavaselostuksessa on kuvattu sivuilla 91 ja 92 kaavan suhdetta kaupungin ilmastotavoitteisiin seuraavasti: Kaavan ilmastovaikutukset linkittyvät vahvasti kaupungin kasvuun, johon varautuminen on yksi keskeisistä kaavan tavoitteista. Yleiskaavan lähtökohdat ja kaavaratkaisut tukevat hyvin Espoon ilmastotyön keskeisiä toimenpidekokonaisuuksia sekä liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen että energiaan liittyen. Yleiskaava ja sen arvioitu toteutumisaikataulu tukevat myös Espoon hiilineutraaliustavoitteen 2030 saavuttamista. Pidemmälle aikavälille Espoossa ei ole asetettu ilmastotavoitteita. Vuoteen 2050 mennessä kaava-alueen päästöjen on arvioitu vähenevän kaavaratkaisun ja yleisen päästökemityksen ansiosta asukasmäärän kasvusta huolimatta.

17. Yhdyskuntateknisen huollon alue ja erityisalue

Yleiskaavassa on annettu yhdyskuntateknisen huollon (ET) ja erityisalueen (E) merkintöihin liittyen kaavamääräykset, joiden mukaan alueen toimintojen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota ympäristöhaittojen torjuntaan ja toiminnan kehittämisessä tulee ottaa huomioon kaavassa osoitettu ympäröivä maankäyttö. Suojaviheralue (EV), jolla on osoitettu toimenpiderajoitus, on tarkoitettu Ämmässuon yhdyskuntateknisen huollon ja Kulmakorven erityisalueen suojaviheralueeksi. EV-merkintää on käsitelty tarkemmin edellä.

Alueelle laadittiin kaavaehdotuksen valmistelun yhteydessä erillinen arvio maankäytön vaikutuksista ympäristöön (Ämmässuo-Kulmakorpi vaikutusten arviointi. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 10/2019), jolla tunnistettiin merkittävimmät vaikutukset ja niiden lieventämiskeinot. Kaavaluonnoksesta kaavaehdotukseen erityisalueen laajuutta pienennettiin alueen lounaiskulmassa ekologisen yhteyden turvaamiseksi ja ympäristön asukkaille kohdistuvien haittojen vähentämiseksi.

18. Ämmässuo-Kulmakorven alueen yhteisvaikutusten arviointi

Ämmässuo-Kulmakorven alueen vaikutusten arvioinnissa eri toimintojen vaikutuksia on tarkasteltu yleiskaavatasoisesti. Hankkeita koskevien suunnitelmien ja vaikutusten arviointien puuttuessa vaikutusten arviointi on tehty hyödyntäen tietoa vastaavien toimintojen vaikutuksista. Tarkemmat riskinarviointit ja vaikutusten arviointi tehdään toimintojen lupakäsittelyjen yhteydessä soveltuvan lupalainsäädännön mukaisesti. Ämmässuon-

Kulmakorven vaikutusten arvioinnissa on vaikutuksia tarkasteltu lähtökohtaisesti kaavamerkinnöittäin. Lisäksi ihmisten elinoloihin, viihtyvyyteen ja terveyteen kohdistuvia vaikutuksia on käsitelty kokonaisuutena koko alueella.

Ämmäsuon-Kulmakorven alueen vaikutusten arvioinnissa arvioitiin kolmen eri kaavamerkinnän vaikutuksia: erityisalueen (E), yhdyskuntateknisen huollon alueen (ET) sekä elinkeinoelämän ja teollisuuden alueen (T), joka käsittää Kulmakorpi I -asemakaava-alueen.

Ilmastovaikutusten arviointiin ei käytetyn laskentatyökalun rajoitteista johtuen sisältynyt kuljetusliikenteen päästöjä. Kaavaselostuksessa on kuitenkin arvioitu kuljetusliikenteen suhteellista osuutta alueen päästöistä perustuen pääkaupunkiseudun vastaaviin liikenteen päästöjen suhteisiin. Ämmäsuon-Kulmakorven alueen toiminnot ovat luonteeltaan seudullisia eikä niiden ilmastovaikutuksia voi tarkastella kohde- tai aluekohtaisesti rajatulla alueella. Selostuksen ilmastovaikutusten arvioinnissa (s. 95) on arvioitu Ämmäsuon-Kulmakorven alueelle sijoittuvien toimintojen ilmastovaikutuksia seudullisesta näkökulmasta.

19. Liikennemäärä ja liikenneturvallisuus

Kuljetusliikenne on otettu huomioon arvioitaessa yleiskaavan vaikutuksia liikennemääriin. Yleiskaavaehdotuksen liikenne-ennusteet on laskettu HSL:n HELMET-malleilla. Mallien lähtötietoina on asukas- ja työpaikkamäärät ennustetilanteessa. Malleilla lasketaan henkilöliikenne kulkutavoittain (henkilöauto, joukkoliikenne, kävely, pyöräily) ja tavaraliikenne ajoneuvoluokittain (pakettiautot, kuorma-autot ilman perävaunua, perävaunulliset kuorma-autot). Tieliikenteen matkat (henkilöautot, bussit, pakettiautot, kuorma-autot) sijoitellaan tieverkolle, jolloin tuloksena saadaan väylien liikennemäärät. Ämmäsuon-Kulmakorven alueen vaikutusten arvioinnissa on myös arvioitu liikenteellisiä vaikutuksia, sisältäen kuljetusliikenteen.

Ajoneuvoliikenteen tarpeita on tarkasteltu laadituissa liikenneselvityksissä. Selvitysten tuloksena on todettu, että uusia pääteitä ja -katuja ei tarvita, mutta nykyisiä tulee parantaa ja kehittää, mm. Turunväylä. Uudenmaan ELY-keskus on syksyllä 2020 aloittanut Turunväylän kehittämisselvityksen sisältäen toimivuustarkastelut välillä Tuomarila - vt 2 sekä aluevaraussuunnitelman laatimisen Turunväylän kolmansille kaistoille välillä Tuomarila - vt 2.

Ämmäsuon-Kulmakorven alueen vaikutusten arvioinnin mukaan liikennemäärän kasvaminen vaikuttaa heikentävästi liikenneturvallisuuteen erityisesti Nupurintiellä. Nupurintielle on välille Brobackantie-Kirkkonummen raja vuonna 2018 laadittu tiesuunnitelma, joka pitää sisällään kevyen liikenteen väylän toteuttamisen Nupurintien eteläpuolelle. Tämä lieventää kevyelle liikenteelle kaavan mukaisen toiminnan toteutumisesta aiheutuvia turvallisuusvaikutuksia. Yleiskaavan vaikutusten arvioinnissa on todettu joukkoliikenteen korkean kulkutapaosuuden parantavan liikenneturvallisuutta ja että liikennejärjestelmää parannetaan pääasiassa nykyisten väylien osalta, mikä parantaa niiden liikenneturvallisuutta.

Väyläviraston 2020 laatimassa raportissa 'Helsinki-Turku-käytävän junaliikenteen matkustusennusteet ja liikennöintimallien vertailu' on johtopäätöksissä esitetty, että Helsinki-Hista-Lohja-välillä liikennöi alkuvaiheessa kaksi lähijunavuoroa tunnissa suuntaansa. Maankäytön

kasvaessa Helsinki-Hista -välin liikennöintiä täydennetään ruuhka-aikana ainakin kahdella lähijunavuorolla tunnissa suuntaansa. Välillä Helsinki-Hista on siis mahdollista liikennöidä neljällä lähijunavuorolla tunnissa suuntaansa, mikä takaa riittävän matkustajakapasiteetin. Henkilöautoliikenne ei siten lisääny Histasta Helsinkiin ja Espoon keskukseen junaliikenteen kapasiteetin takia.

20. Meluvaikutukset

Kaavaselostuksessa on todettu Ämmässuo-Kulmakorven aluetta koskien (s. 83), että yleiskaava osoittaa alueiden käytön yleispiirteet, mutta ei ratkaise yksityiskohtaisesti alueelle soveltuvaa toimintaa. Ympäristölupaa edellyttävien toimintojen edellytykset ja haittojen vähentämiskeinot ratkaistaan erikseen ympäristönsuojelulain mukaisessa menettelyssä. Toiminnasta riippuen myös maa-aineslaki ja vesilaki voivat asettaa toiminnalle rajoituksia ja edellytyksiä, joiden toteutuminen arvioidaan erikseen. Kaavan tarkoitus on mahdollistaa alueen kehittyminen pitkällä aikavälillä siten, että erilaiset toiminnot ja käyttötarkoitukset voidaan tarkemmassa suunnittelussa yhteensovittaa alueella tarkoituksenmukaisesti.

Kaavaratkaisussa asumisen ja häiriötä aiheuttavien toimintojen väliin on pyritty jättämään riittävä suojaetäisyys. Lähin asuttu rakennus sijoittuu noin 450 metrin etäisyydelle erityisalueesta alueen itäpuolella. Erityisalueen ja yhdyskuntateknisen huollon alueen kaavamääräyksiin lisätiin määräys ympäristöhaittojen vähentämisestä: Alueen toimintojen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota ympäristöhaittojen torjuntaan. Toiminnan kehittämisessä tulee ottaa huomioon kaavassa osoitettu ympäröivä maankäyttö. Yleiskaavassa on myös oikeusvaikutteinen yleismääräys, jonka mukaisesti maankäytön jatkosuunnittelussa on huomioitava melusta johtuvat rajoitukset maankäytön sijoittumiselle sekä näihin liittyvät suojaustarpeet.

Meluselvitysalue on informatiivinen merkintä ja toimii herätteenä maankäytön jatkosuunnittelua varten. Alueella on jatkosuunnittelussa erityinen tarve selvittää ajantasaiset ympäristölupatilanteet ja melutasot, mutta meluselvitysalue ei suoraan rajoita sen sisälle jäävien alueiden maankäytön tai elinkeinojen kehitystä. Meluselvitysalue käsittää alueet, joilla melun on arvioitu voivan ylittää melulle annetut alimmat ohjearvot, jotka koskevat mm. loma-asumista ja taajaman ulkopuolisia virkistysalueita. Meluselvitysalueen rajauksen laadintaan on valittu ne melumallinnustilanteet, joissa toiminta sijoittuu pääosin kaavaratkaisun erityisalueelle. Rajaus ei siten perustu suoraan hankkeiden suunnitelmien mukaiseen toiminta-alueiden laajuuteen (kaavaselostus s. 83). Kaavaselostuksessa on edelleen tuotu esiin, että rajaus perustuu alueella tehtyihin melumallinuksiiin (Ramboll 2011, 2015 ja 2018). Kulmakorven-Ämmässuon alueen ympäristössä loma-asumisen huomioon ottaminen meluvyöhykkeen määräytymisessä on perusteltua alueen nykyinen luonne ja käyttö huomioon ottaen. Tarkemmassa suunnittelussa tulee selvittää melutasot ja arvioida niitä suhteessa melutason ohjearvoihin. Merkinnän on tarkoitus myös edistää terveellisen, turvallisen ja viihtyisän elinympäristön luomista.

Erityisalueen rajaus ei noudata suoraan hankkeiden suunnitelmien mukaisia aluerajauksia, vaan rajaus on tehty yleispiirteisesti pyrkien sovittamaan yhteen maakuntakaavassa osoitettu maankäyttö, voimassa olevat ympäristöluvat, maa- ja kiviaineshuollon tarpeet ja muu alueiden käyttö ja sen kehittämistarpeet. Erityisalueen aluerajaus ja siten

suojavaöhykkeen sijainti on osoitettu siten siinä laajuudessa kuin on arvioitu olevan tarpeen ottaen yleiskaavatasoisesti huomioon ympäristön aiheuttamat rajoitteet toimintojen sijoittumiselle. Meluselvitysalue tai erityisalue -merkinnät eivät itsessään perusta oikeutta ulottaa toiminnan melua tietylle alueelle, vaan erityisalueen toimintojen melun ulottuvuudet ja suojaustoimenpiteet ratkaistaan toimijoiden lupakäsittelyissä ympäristönsuojelulain mukaisesti. Tässä yhteydessä otetaan huomioon nykyinen asutus ja toiminnot. Lisäksi ratkaistaan keinot kaavamääräyksissä edellytetyn ympäristöhaittojen vähentämisen toteuttamiseksi.

21. Ämmässuo-Kulmakorpi alueen vaikutukset pintavesiin

Vaikutuksia pintavesiin on yleiskaavoituksessa arvioitu erillisessä Ämmässuo-Kulmakorpi alueen vaikutusten arviointi -raportissa. Ämmässuon-Kulmakorven vaikutusten arvioinnissa on vaikutuksia tarkasteltu lähtökohtaisesti kaavamerkinnöittäin. Vaikka arvioinnissa hyödynnettiin tietoa alueella vireillä olevista hankkeista, on arviointi yleiskaavatasoinen ja laadittu kaavan merkittävien vaikutusten tunnistamiseen. Raportissa on todettu, että erityisalueen toiminnoilla on lieventämistoimenpiteiden kanssa vähäinen vaikutus pintavesiin. Yhdyskuntateknisen huollon alueella uusien toimintojen aiheuttamien muutosten on todettu kohdistuvan Loojärven sijasta Gumbölenjoen suuntaan ja vaikutus pintavesiin on joko vähäinen tai ei vaikutusta. Elinkeinotoimintojen alueen vaikutukset eivät kohdistu arvioinnin mukaan Loojärven valuma-alueelle.

Yleiskaavassa ohjataan ympäristöhaittojen vähentämistä suunnittelutasoon ja ohjaustarkoitukseen soveltuvalla tavalla kaavamääräyksin. Vaikutusten arvioinnin pohjalta sekä erityisalueelle että yhdyskuntateknisen huollon alueelle on annettu kaavamääräys, jonka mukaan alueen toimintojen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota ympäristöhaittojen torjuntaan. Määräys ohjaa myös hulevesien hallintaratkaisujen valintaa tarkemmassa suunnittelussa. Lisäksi alueita koskee yleismääräys, jonka mukaan maankäytön jatkosuunnittelussa tulee edistää vesien hyvän tilan säilyttämistä tai saavuttamista ja voimakkaasti kehittyville alueille tulee laatia hulevesien hallintasuunnitelma.

Yleiskaavalla osoitetaan alueiden pääkäyttötarkoitus, mutta ei tarkkaa toimintojen sijoittumista tai toteutusta. Siten myöskään ympäristöhaittojen vähentämisen keinoja ei ole perusteltua ohjata yksityiskohtaisesti yleiskaavatasolla. Yleiskaavassa ei ole perusteita kieltää maa- ja kiviainestoimintaa kategorisesti tietyllä pääkäyttötarkoitusalueella. Tarkempi arviointi ympäristöhaittojen vähentämisen keinoista tehdään vesi- ja ympäristölupakäsittelyssä. Vastaavasti yleiskaavassa osoitettu erityisalue tai se, että maa-ainestoimintaa ei ole kielletty maa- ja metsätalousalueella, ei millään tavalla estä vesi- ja ympäristölupaviranomaista tekemästä kielteistä lupapäätöstä louhintaan, murskaukseen tai läjitykseen liittyen, mikäli haetun hankkeen muut laissa säädetyt edellytykset eivät täytyisi.

Yleiskaavan hyväksyminen ei merkitse sen mahdollistamien toimintojen vaikutusten realisoitumista sellaisenaan, vaan toiminnan edellytykset ja vaikutusten rajoittaminen tutkitaan tarkemmin soveltuvan lupalainsäädännön mukaisessa käsittelyssä. Yleiskaavamerkintöjen vaikutukset on arvioitu yleiskaavan tarkkuustason ja ohjaustavoitteen edellyttämällä tavalla ja kaavassa on annettu tarvittavat määräykset jatkosuunnittelun ja lupaharkinnan pohjaksi.

22. Maamassojen hallinta

Yleiskaavan tarkoitus on osoittaa yleispiirteisesti alueiden käyttö. Yleiskaavakartassa ei siten ole osoitettu omilla merkinnöillään massojen kierrätysalueiden kaltaisia yksittäisiä toimintoja, vaan yleisemmät kaavamerkinnot mahdollistavat kierrätysalueiden sijoittamisen tarkemmassa suunnittelussa muun muassa Elinkeino toimintojen ja teollisuuden alueille. Välivarastointialueet voivat sijoittua myös muiden yleiskaavan pääkäyttötarkoitusten alueille. Espoon kaupungin vuonna 2017 valmistuneessa massojen hallinnan esiselvityksessä ja sitä seuranneessa maa- ja kiviainesten hallinnan ja uusiomaarakentamisen toimenpideohjelmassa (2018) on esitetty useita toimenpiteitä maanaineshuollon ilmasto- ja kustannustavoitteiden saavuttamiseksi. Maamassojen väliaikaisten varastoinnin lisäksi selvityksissä on todettu, mm. että Kulmakorven-Ämmässuon alue on tärkeä sekä ylijäämämaiden sijoittamismahdollisuuksien, että kiviainesten saatavuuden turvaamiseksi kohtuullisella etäisyydellä. Selvityksen perusteella toimintojen turvaaminen Kulmakorven-Ämmässuon alueella edistää kestävästä massojen hallintaa sekä ilmasto- että kustannusnäkökulmasta. Yleiskaavaa varten tehdyn ”Kohti kestävyttä ja resurssitehokkuutta- yhdyskuntatekninen huolto ja ympäristöterveys”- raportin liitteenä on myös esitetty massojen hallinnan periaatteita ja pyritty tarkastelemaan mm. yleiskaavan alueella tapahtuvan maamassojen varastoinnin mahdollisuuksia ja reunaehtoja.

23. Yhdyskuntataloudelliset vaikutukset

Yleiskaavan vaikutuksia arvioitaessa on tunnistettu uuden rakentamisen aiheuttavan merkittäviä investointeja infrastruktuuriin ja palveluverkkoon. Vesi- ja sähköverkon investointimenoja ei ole erikseen arvioitu, mutta laskelmista ei ole eroteltu HSY:n tai sähköyhtiöiden toiminnasta syntyviä maksuja ja tuloja, joilla investoinnit on katettava. Vesihuoltolain 4 luvun 18 §:n mukaan vesihuollon maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Kaavatyön aikana on kuitenkin pyritty arvioimaan ja vertailemaan eri alueiden rakentamisen suhteellisia kustannuksia ja maankäytön tuloja.

Yleiskaavan eri asumisen alueiden kustannuksien ja tulojen muodostumista on verrattu toisiinsa ja tarkastelusta tehty kartat on esitetty kaavaselostuksessa. Tarkastelun periaatteita on avattu enemmän raportissa ”Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan toteuttamisen lähtökohtia ja skenaarioita”. Tarkastelu perustui saatavilla olevaan tietoon alueiden rakennettavuudesta, nykyisestä rakentamisesta ja asukasmäärän perusteella tehtyyn arvioon tulevasta rakentamisesta. Tarkastelusta havaitaan, että esimerkiksi Histan alueen rakentamisen kustannukset ovat rakentamisen määrään nähden maltillisia. Yleiskaavan rakentamisalueita on myös tarkasteltu suhteessa alueiden rakennettavuuteen ja vältetty sijoittamasta rakentamisen alueita heikosti rakennettaville alueille, paitsi mikäli alueen on katsottu sijaitsevan keskeisellä paikalla yhdyskuntarakenteessa. Tarkastelun perusteella ei ole syytä olettaa, että esimerkiksi vesihuollon tai sähköverkon rakentaminen olisi erityisen kallista ja siten johtaisi esimerkiksi kasvaviin asiakasmaksuihin.

Verrattaessa toisaalta kaupungille mahdollisesti tulevia maankäytön tuloja, Histan alueella maankäytön tulot ovat korkeat verrattuna moniin muihin rakentamisalueisiin, johtuen osittain kaupungin suuresta maanomistuksesta alueella.

Tulevaan väestönkasvuun varautuminen edellyttää maankäytön potentiaalia ja mahdollisuuksia voimassa olevan Espoon eteläosien yleiskaavan, muiden osayleiskaavojen ja asemakaavojen lisäksi. Länsiradan mahdollistamalla Helsinki-Turku ratakäytävän Espoo-Lohja-Salo ratahankkeella turvataan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävän liikenneyhteyden jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti. Espoo-Lohja-Salo ratahankkeen investointimenot on arvioitu yleissuunnitelman mukaan olevan n. 2,5 Mrd. euroa. Tarkemmat suunnitteluratkaisut ja mahdollinen kustannusjako kaupunkien ja valtion välillä neuvotellaan myöhemmin erikseen.

24. Myntimäen alueen rajauksen vaikutus hyväksytyyn yleiskaavaan (valitus 7)

Yleiskaavan laadintaa vaiheittain tai osa-alueittain sekä hyväksymiskäsittelyn alueellisten rajausten vaikutusta on käsitelty tarkemmin edellä.

Valituksessa viitattu, korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä KHO:2021:60 todettu ei sovellu valituksenalaisen Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan tarkasteluun, koska mainitussa tapauksessa oli kyse yleiskaavan lainmukaisuuden arvioinnista erilaisten sisältökysymysten osalta. KHO:n päätöksestä ei ole johdettavissa oikeusohjetta, että yleiskaavaa ei voisi hyväksyä osittain rajattuna suhteessa kaavan laadinnan aikana nähtävillä olleeseen rajaukseen. Tapauksessa oli pääasiassa kyse siitä, että kyseisessä yleiskaavassa osoitettu selvitysalueita koskeva merkintä ja siihen liittyvät kaavamääräykset eivät edellyttäneet alueen säilyttämistä nykyisellään, mikä oli ollut kyseiseen kaavaan laaditun Natura-arvioinnin lähtökohtana, eikä Natura-arviointia tämän vuoksi pidetty riittävänä. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan osalta ei ole kyse tällaisesta tilanteesta. Yleiskaavan hyväksymiskäsittelystä poisrajatulla Myntinmäen alueella tai sen läheisyydessä ei ole Natura-arvoja. Edellä todetun mukaisesti yleiskaavan Natura-arviointi on laadittu lain edellyttämällä tavalla. Hyväksymiskäsittelyssä poisrajatulla alueella ei ole vaikutuksia hyväksytyyn yleiskaavan sisältövaatimusten täyttymiseen eikä siihen kohdistuvan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen arviointiin. Poisrajatulla alueilla on edelleen voimassa Espoon eteläosien yleiskaava ja Espoon pohjoisosien yleiskaava, osa I. Kaavaselostuksessa todetun mukaisesti näiden alueiden maankäyttö ratkaistaan myöhemmin erikseen. Yleiskaava ei ole lainvastainen valituksessa esitetyillä perusteilla.

Histan liikenneyhteyksien toteutuminen ja toimivuus eivät ole sidoksissa Myntinmäen toteutumiseen. Hista ja Myntinmäki voidaan toteuttaa erillisinä. Ehdotusvaiheen liikenneselvityksessä on tarkasteltu vaihtoehtoa, jossa Espoossa olisi Länsiradalla asema vain Histassa. Myntinmäen maankäytön ja aseman toteutumattomuus vähentäisi Länsiradalla liikennöivien taajamajunien suurinta matkustajamäärää noin 600 matkustajalla/h/ruuhkasuunta. Histan ja Lohjan välillä junien kuormitukset eivät muutu merkittävästi perusskenaarioon nähden. Liikenneselvityksessä on todettu sekä Myntinmäen ja Histan asemien toteuttamisen olevan haasteellista junakapasiteetin suhteen, joten ainoastaan Histan toteuttaminen helpottaa junaliikenteen järjestelyjä.

25. Ratalinjaus yleiskaavassa (valitus 8)

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa osoitettu ratalinjaus perustuu

yleiskaavan laadinnan aikana voimassa olleeseen 2. vaihemaakuntakaavassa osoitettuun linjaukseen. Linjaus sisältyy myös vailla lainvoimaa voimassa olevaan Uusimaakaava 2050 maakuntakaavaan. Yleiskaavan kaavamääräyksen mukaan radan ja asemien sijainti on ohjeellinen. Espoon alueella tällä hetkellä voimassa olevissa yleiskaavoissa ei ole osoitettu kyseistä maakuntakaavan mukaista ratalinjausta. Ratalinjauksen sijainti yleiskaavassa on selvitetty kaavan aineistosta ilmenevän mukaisesti yleiskaavan tarkkuustason ja ohjausvaikutuksen edellyttämällä tavalla. Radan täsmällinen sijainti määritellään ratalain mukaisessa ratasuunnittelussa, johon liittyy erikseen muun muassa ratalain mukainen kuulemismenettely ja asianosaisten tilaisuus antaa mielipiteensä asiassa. Ratalain 10 §:n 4 momentin mukaan yleissuunnitelmaa ei saa hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa, eli myös yleissuunnitelman tulee noudattaa maakuntakaavassa osoitettuun pohjautuvaa linjausta. Ratalain 10 §:n 5 momentin mukaan yleis- ja ratasuunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon, mitä luonnonsuojelulaissa (1096/1996) ja sen nojalla säädetään.

Ekologiset yhteydet hyväksytyyn yleiskaavan alueella on turvattu yleiskaavan merkinnöillä ja määräyksillä. Hyväksymiskäsittelyssä poisrajatun Kvarnträskin/Stampforsenin alueella jää voimaan Espoon pohjoisosien yleiskaava ja Espoon eteläosien yleiskaava, joissa luonnonsuojelualueet on osoitettu kaavamerkinnöillä SL1 ja SL. Voimaan jäävät merkinnät ja yleiskaavan toimenpiderajoitus turvaavat alueella kulkevaa ekologista yhteyttä. Myntinmäen alueen poisrajaaminen hyväksytystä yleiskaavasta ei vaaranna kyseisellä alueella olevien ekologisten yhteyksien säilymistä. Hyväksytty yleiskaava ei ole lainvastainen valituksessa esitetyillä perusteilla.

26. Yleiskaavan vaikutus yksityishenkilön kiinteistöille (valitus 9)

Kaavaselostuksessa on todettu, että Turunväylälle on tarve toteuttaa kolmannet kaistat välille Tuomarilansolmu – Kehä III. Myöhemmässä vaiheessa Histan rakentuessa Turunväylälle tarvitaan kolmannet kaistat myös Kehä III:lta lännen suuntaan. Lisäkaistoihin tulee varautua Veikkolaan saakka. Uudenmaan ELY-keskus on syksyllä 2020 aloittanut Turunväylän kehittämiselvityksen sisältäen toimivuustarkastelut välillä Tuomarila - vt 2 sekä aluevaraussuunnitelman laatimisen Turunväylän kolmansille kaistoille välillä Tuomarila - vt 2. Turunväylälle laadittujen ennusteiden perusteella lisäkaistatarvetta vuoteen 2050 mennessä on ainakin Ämmässuon ja Tuomarilan väliselle osuudelle myös yleiskaavassa osoitetusta Histan maankäytöstä riippumatta.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa ei ole yleiskaavan tarkkuustasosta johtuen teiden ja katujen liikennealuevarauksia, vaan kaikki liikenneyhteydet kaavassa on merkitty viivamerkinnöin. Yleiskaavan yleismääräyksissä on todettu, että mikäli yleiskaavan voimaantullessa kiinteistöllä on asuin- tai lomarakennus, se säilyttää rakennusoikeutensa. Valittajan kiinteistö sijoittuu kuitenkin suurimmilta osin hyväksytyyn yleiskaavan alueen ulkopuolelle. Hyväksytyyn yleiskaavan ulkopuolella on edelleen voimassa Espoon pohjoisosien yleiskaava, osa I. Hyväksytyyn yleiskaavan yleispiirteisyys huomioiden yleiskaavalla ei ole valittajan kiinteistön käyttöön liittyviä välittömiä vaikutuksia. Tielinjauksen suhde kiinteistöihin ratkaistaan tarkemmin tiesuunnittelun yhteydessä. Yleiskaava ei näin ollen aiheuta maanomistajalle MRL 39 §:n 4 momentissa tarkoitettua kohtuutonta haittaa. Kiinteistön käyttömahdollisuuksia, kauppaa tai lunastusta koskevat kysymykset on ratkaistava erikseen

omissa menettelyissään. Yleiskaavan hyväksymiskäsittelyn alueellisten rajausten perusteita ja vaikutuksia on käsitelty tarkemmin edellä.

Yleiskaavan osallistumis- ja vuorovaikutusmenettely on toteutettu lain edellyttämällä tavalla, mitä on käsitelty tarkemmin edellä. Yleiskaava ei ole lainvastainen valituksessa esitetyillä perusteilla.

27. Histan yleiskaavamerkinnät ja ajoitusmääräys

ELY-keskus on todennut valituksessaan, että valitus ei koske radan ja aseman merkintää. ELY-keskus on lisäksi todennut valituksessaan, että yleiskaavaa varten on tehty riittävät selvitykset, mutta ELY-keskuksen näkemyksen mukaan selvitysten sisältö ei ole välittynyt kaavaratkaisuun maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämällä tavalla. Kaavaselostuksessa ja ehdotusvaiheen lausunтовastineraportissa, ELY-keskukselle annetussa vastineessa, on käsitelty kattavasti Histan alueen merkitystä ja kaavaratkaisun perusteita. Histan alueen merkinnät perustuvat voimassa olevaan Uusimaakaava 2050 maakuntakaavaan sitä tarkentaen ja täyttävät itsessään yleiskaavan sisältövaatimukset edellä ja kohta jäljempänä todetun mukaisesti.

Espoon kaupunki katsoo, että ELY-keskuksen valitus ei kohdistu varsinaisesti yleiskaavassa osoitetun, maakuntakaavan mukaisen Histan alueen maankäyttöratkaisuihin eli kaavamerkintöjen lainmukaisuuteen sisällöllisesti, vaan aluetta koskevaan ajoitusmääräykseen, toisin sanoen merkinnöillä osoitetun maankäytön toteuttamisen ajoitukseen. Seuraavassa perustellaan tarkemmin valituksen johdosta, miten Histan alueen merkinnät ja sitä koskeva ajoitusmääräys ovat erityisesti maakuntakaavan ohjausvaikutuksen ja yleiskaavan tavoitteiden mukaiset, yleiskaavan sisältövaatimusten mukaiset sekä laajemmin tärkeät myös ratahankkeen ja seudullisten vaikutusten kannalta. Histan alueen suunnittelun merkitys ei rajoitu Espoon kaupungin väestönkasvun kestävään ohjaamiseen, vaan vaikuttaa myös laajemman alueen kestävästä liikkumisen edellytyksiin muun ohella liityntäliikenteen järjestämisen kautta.

Histan aluetta koskee Uusimaakaava 2050 maakuntakaavassa merkintä ”Uusi raideliikenteeseen tukeutuva taajamatoimintojen kehittämisvyöhyke”. Merkinnän kuvauksen mukaan kehittämisperiaatemerkinnällä osoitetaan uudet tuleviin asemanseutuihin tukeutuvat, maakunnan kehittämisen kannalta merkittävät uudet taajamatoimintojen vyöhykkeet. Merkintää koskee seuraava suunnittelumääräys:

”Vyöhykettä koskee taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeen suunnittelumääräys muutoin kuin kaupan osalta. Lisäksi vyöhykettä koskee seuraava määräys:

Uuden raideliikenteeseen tukeutuvan taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeen maankäyttö sekä uuden tai olevan raideliikenneyhteyden ja uuden aseman suunnittelu tulee kytkeä toisiinsa. Vyöhykkeelle ei tule suunnitella sellaista alueidenkäyttöä, joka estää tai merkittävästi haittaa alueen tulevaa kehittämistä tiiviiksi, monipuolisiksi toimintoja ja palveluita mahdollistavaksi, raideliikenteeseen tukeutuvaksi taajama-alueeksi. Vyöhykkeellä tulee kiinnittää erityistä huomiota kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiin.

Vyöhykkeen toteuttaminen voi alkaa jo ennen, kuin alueella on asema. Poikkeuksena ovat Histan ja Lempolan alueet, joiden toteuttaminen tulee kytkeä uuden raideliikenneyhteyden ja aseman sitovaan

toteuttamispäätökseen. Vyöhykkeen toteuttamisen aikana ennen aseman rakentamista on huolehdittava riittävän palvelutason joukkoliikenteen järjestämisestä alueelle.

Vyöhykkeen tarkempi sijainti ja laajuus on määriteltävä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.”

Toisin kuin ELY-keskus on valituksessaan väittänyt, Uusimaakaava 2050 ei edellytä, että Histan alue tulisi ottaa käyttöön vasta, kun rata ja asema ovat olemassa. Sen sijaan maakuntakaava edellyttää, että Histan alueen toteuttaminen on kytkettävä radan ja aseman toteuttamiseen. Maakuntakaava ei kiellä alueen suunnittelun edistämistä samaan aikaan radan suunnittelun kanssa, vaan päinvastoin edellyttää sitä. Maakuntakaavan keskeinen tavoite Histan alueella on turvata alueen kehittyminen tehokkaana rataan tukeutuvana taajamatoimintojen alueena, sen sijaan että alueelle toteutuisi vähemmän tehokasta maankäyttöä. Yleiskaavassa osoitettu Histan alue on maakuntakaavan ohjausvaikutuksen mukainen ja yleiskaava toteuttaa erityisesti tätä maakuntakaavan tavoitetta.

Lähtökohtana valituksenalaisen ajoitusmääräyksen lainmukaisuuden tulkinnassa on maankäytön suunnittelun ja toteuttamisen ajallinen ero, sekä valituksenalaisen kaavapäätöksen asema maankäyttö- ja rakennuslain järjestelmässä. Maankäytön suunnittelun prosessit ovat pitkiä, monesti useiden vuosien mittaisia. Strateginen yleiskaava, joka ei toimi rakennusluvan myöntämisen perusteena, ei johda yleiskaavan mahdollistamien vaikutusten välittömään realisoitumiseen, vaan yleiskaavaa seuraa asemakaavoitus, jossa tarkentuvan suunnittelun periaatteen mukaisesti tehdään alueen toteuttamiseen johtavat ratkaisut. Yleiskaavan määräykset velvoittavat asemakaavan laadinnassa. Maankäytön suunnitteluun liittyy realiteettina aina jonkin verran epävarmuutta tulevaisuuden kehityksestä, eikä maankäyttö- ja rakennuslaki edellytäkään täyttä varmuutta tulevaisuuden kehityksestä kaavapäätöksen hyväksymisen edellytyksenä. Olennaista on kaavan merkittävien vaikutusten tunnistaminen (MRL 9 §) ja sisältöratkaisun hyväksyttävyyden laissa säädettyjen sisältövaatimusten (MRL 39 §) keskinäisessä punninnassa. Ratkaisu yleiskaavan sisältövaatimusten keskinäisestä painottamisesta kuuluu lain nojalla kaavoittajalle ja kaavan hyväksyvälle valtuustolle.

Maakuntakaavaan perustuva ratalinjaus on ollut Histan alueen suunnittelun lähtökohtana. Yleiskaava on luonteeltaan tarkentuvan jatkosuunnittelun mahdollistava maankäytön suunnitelma. Radan suunnittelu etenee omissa menettelyissään. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisilla kaavoilla on ratalaissa todetun mukaisesti vaikutusta radan suunnitteluun. Rataan tukeutuvien alueiden maankäytön kehitysnäkymät vaikuttavat myös radan rahoituksen ja toteutuksen suunnitteluun. Asiassa vaikuttavien suunnitteluvaiheiden ja -päätösten vuorovaikutussuhteet eivät ole yksisuuntaiset, eikä näistä realiteeteista johtuen ole käytännössä mahdollista ajallisesti eriyttää radan ja maankäytön suunnittelua, vaan niitä on voitava viedä eteenpäin rinnakkain.

Tulkinnallisena lähtökohtana on myös todettava, että ELY-keskus on katsonut valituksenalaista yleiskaavaa koskevassa oikaisukehotuksessaan (8.7.2021), että maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kaavan rakennusoikeutta ei voi kytkeä toisen lain, kiinteistönmuodostamislain mukaisen maanmittaustoimituksen kiinteistöjaotukseen. Kyseessä ollut asuntojen enimmäismäärää koskenut kaavamääräys on poistettu

15.11.2021 hyväksytystä yleiskaavasta. Espoon kaupunki katsoo yleisesti ottaen, että rakennuspaikan pinta-alaa on mahdollista käyttää määreenä rakennusoikeutta mitoitettaessa, mutta on samaa mieltä siitä, että kaavamääräyksellä ei lähtökohtaisesti voi kytkeä kaavan oikeusvaikutuksia riippumaan toisen lain mukaisesta menettelystä. Kaavan lainmukaisuutta on arvioitava maankäyttö- ja rakennuslain nojalla, ottaen huomioon muu sääntely siten kuin se lain nojalla asiassa vaikuttaa. Ajoitusmääräyksen vaadittavaa sanamuotoa on siten arvioitava maankuntakaavan ohjausvaikutuksen ja yleiskaavan sisältövaatimusten kannalta, ottaen huomioon määräyksen siirtyminen yleiskaavasta edelleen asemakaavoitukseen sekä tulkinnassa faktapremissinä vaikuttava ratahankkeen tosiasiallinen tilanne. Ajoitusmääräys ei ole lainvastainen sen perusteella, että se ei sanamuodoltaan vastaa esimerkiksi rata-laissa säädettyä päätösvaihetta tai radan rahoitusta koskevaa tilannetta. Yleiskaavatasolla olennaista on, että määräys on maakuntakaavassa edellytetyn mukainen, selkeä ja siirtyy ohjaamaan asemakaavoitusta. Valituksenalainen ajoitusmääräys täyttää nämä vaatimukset.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla yleiskaavalla luodaan Histassa edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä väestökehityksen edellyttämälle riittäväälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.

Histan yleiskaavaratkaisu on laadittu ottaen huomioon muun ohella yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys, olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö sekä asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus. Kaavaratkaisun tueksi on tehty muun ohella tarvittavat kaavataloudelliset selvitykset, jotka osoittavat kaavaratkaisun mahdollistavan energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaisen järjestämisen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla. Histan alueen suunniteltu asukasmitoitus vastaa noin 3–4 vuoden väestönkasvua Espoossa. Jollei Histan asemanseutu toteudu, sinne mitoitettu kasvu suuntautuu pieninä paloina muualle. Kuten edellä ja kaavan aineistoissa on todettu, Espoon eteläosien täydennysrakentaminen on hidasta, eikä yksinään riitä vastaamaan kaupungin väestönkasvuun kestäväällä tavalla. Histan alueen toteutukseen tähtäävät suunnitteluprosessit on voitava käynnistää ajoissa, jotta kaupungin kasvu saadaan suunnattua hallitusti kestäville sijainneille ja vastaavasti hyödynnettyä radan tarjoama joukkoliikennepotentiaali.

Histan alue ei myöskään tukeudu pelkästään rataa, vaan kaavaselostuksessa joukkoliikenteestä todetun mukaisesti Histan suunnan bussiliikenneyhteyksiä kehitetään maankäytön kehittämisen myötä. Kaavaselostuksessa on todettu, että aluetta palvelemaan riittää aluksi kaksi Espoon keskukseen suuntautuvaa linjaa. Vuorotarjonta riippuu maankäytön kehityksestä. Esimerkiksi 20 minuutin vuoroväli kummallakin linjalla tarjoaa keskimäärin 10 minuutin vuorovälin linjojen yhteisesti palvelemissa alueilla. Yleismääräysten mukaisesti vyöhykkeen toteuttamisen aikana ennen aseman rakentamista on huolehdittava riittävän palvelutason joukkoliikenteen järjestämisestä alueelle. Histan alue tukeutuu siten joukkoliikenteen osalta myös bussilinjoihin. Alueelle osoitetun tehokkaan uuden maankäytön toteuttaminen on kuitenkin kytketty maakuntakaavan edellyttämällä tavalla jatkosuunnittelua ohjaavalla yleiskaavan määräyksellä radan ja aseman toteutumiseen. Kaavaratkaisu huomioi näin ollen erityisesti mahdollisuudet joukkoliikenteen tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen.

Yleiskaavan edellä tarkemmin käsiteltyjen yleismääräysten mukaisesti ja

kaavan tarkkuustaso huomioiden yleiskaava täyttää myös muut maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:ssä säädetty sisältyvaatimukset, kuten riittävien virkistysalueiden osoittamisen. ELY-keskus on todennut valituksessaan, että kaavassa ei ole annettu Histan osalta riittäviä määräyksiä ympäristöhaittojen vähentämiseksi tai poistamiseksi. Espoon kaupunki toteaa, että Histan alueen merkintöjen osalta tarvetta tällaisille määräyksille ei ole noussut esiin kaavan laadinnan aikana. Edellä todetun mukaisesti yleiskaavassa on annettu määräykset ympäristöhaittojen vähentämiseksi tai poistamiseksi niiden alueiden merkintöjen osalta, joissa sen on selvitetty olevan tarpeen. Yhdyskuntateknisen huollon alueelle (ET) ja erityisalueelle (E) on annettu kaavamääräys, jonka mukaan toiminnan kehittämisessä tulee ottaa huomioon kaavassa osoitettu ympäröivä maankäyttö.

Espoon kaupunki pyysi ELY-keskuksen oikaisukehotuksen johdosta lausunnot Uudenmaan liitolta ja Väylävirastolta.

Uudenmaan liitto on todennut lausunnossaan (maakuntahallitus, 27.9.2021 § 112) pitävänsä tärkeänä, että uusia asemanseutuja pitää olla mahdollista ja tuleekin kaavoittaa ja suunnitella jo ennakkoon, ennen kuin päätös radan tai aseman toteuttamisesta tehdään. Alueen yksityiskohtaisempi kaavoittaminen on mahdollista, kunhan huolehditaan, että aluetta suunnitellaan raideliikenteeseen tukeutuvana taajamana ja että vaihemaakuntakaavan suunnittelumääräyksen ehto alueen toteuttamisesta siirtyy kuntakaavoihin. Uudenmaan liitto katsoo, että Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa tarkentunut Histan asemanseudun raja- ja perusteltu ja huomioi maakuntakaavatyössä tuotetun tuoreimman tiedon.

Uudenmaan liitto katsoi lausunnossaan myös, että Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavassa tarkentunut Histan asemanseudun ajoitusmääräys on perusteltu ja molempien maakuntakaavojen mukainen. Pitkällä aikavälillä kestävästi hyvin saavutettavan, kaavoitettavan rakennusmaan niukkuus on merkittävä riski Uudenmaan kehitykselle. Uuden kasvusuunnan suunnittelu on aloitettava hyvissä ajoin, ja sovitettava suunnittelussa yhteen joukkoliikenne ja sitä tukeva maankäyttö. Maakuntakaavassa osoitettujen ratojen ja asemanseutujen suunnittelua ja toteuttamista tulee edistää ja ohjata linjakkaasti samoilla periaatteilla, kunkin alueen omat erityispiirteet huomioiden, kaikkien viranomaisten yhteistyöllä.

Väylävirasto on todennut lausunnossaan (30.9.2021), että Helsingin ja Turun välinen raideyhteys on Suomen merkittävimpiä raideyhteyksiä ja sen kehittämiseen on tunnistettu laaja-alaiset tarpeet. Espoo-Salo oikoradan yleissuunnitelmassa esitetyistä lähiliikennejunien liikennepaikoista Espoon Hista on lähimpänä Helsinkiä. Valtatie 1:n (Turun moottoritie) ja valtatie 2:n (Porintie) läheisyyden takia Espoo-Salo oikoradan kaikki neljä liikennepaikkaa palvelevat erittäin hyvin paikallista ja valtateiltä suuntautuvaa liityntäliikennettä. Asema-alueet, liityntäliikenne ja liityntäpysäköinti tulee suunnitella niin, että varmistetaan sujuvat matkaketjut, jotka houkuttelevat asukkaat uuden junaliikenteen käyttäjiksi. Tehokas liikennejärjestelmä ja joukkoliikenne tarvitsevat riittävästi matkustajia sekä säännölliset juna-aikataulut Espoo-Salo oikoradalle. Tavoiteltavaa on vähintään 10 000 asukkaan tai työpaikan sijoittuminen 2,5 kilometrin etäisyydelle asemista. Maankäytöstä yli puolet tulisi sijaita kilometrin etäisyydellä asemista. Jotta tämä mitoitus toteutuisi lähellä Espoo-Salo oikoradan valmistumisajankohtaa, tulisi Histan asema-alueen asuin- ja työpaikkarakentamisen alkaa viimeistään, kun Espoo-Salo oikoradan toteutus päätös on tehty. Jos Histan asema-alueen

asemakaavoitus aloitetaan vasta toteutus päätöksen kanssa samaan aikaan, menetetään tehokkaan liikennejärjestelmän ja joukkoliikenteen hyötyjä vuosikausia. Kaavan ajoitusmääräyksillä tulisi tukea raideyhteyksiin perustuvan yhdyskuntarakenteen kehittämistä.

Väylävirasto totesi lausunnossaan lisäksi, että Histan yleiskaavan ajoitusmääräys voi vaikuttaa myös ratasuunnitelman sisältöön ja suunnitelman hyväksymisen edellytyksiin. Ratasuunnitelmassa on osoitettava rautatie ja sen sijainti, käyttö eri tarkoituksiin, korkeusasema, poikkileikkaus ja kuivatus niin, että vaikutukset voidaan riittävästi arvioida ja rautatie voidaan merkitä maastoon. Ratalain mukaan ratasuunnitelman tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan, jossa rautatiealueen sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty (10.1 §). Espoo-Salo oikoradan ratasuunnitelmassa tulee esittää rautatien käyttö eri tarkoituksiin siten, että vaikutukset voidaan riittävästi arvioida. Histan asema-alueella tämä tarkoittaa mm. kulkuyhteyksien, liityntäpysäköinnin ja melutorjunnan mitoitusta ja suunnittelua. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava on liian yleispiirteinen ratasuunnittelun tarpeisiin asema-alueilla, mikä vaikeuttaa kulkuyhteyksien, liityntäpysäköinnin ja meluntorjunnan suunnittelemista. On hyvä huomata myös se, että Histan alueelta tulevaa matkustajapotentiaalia ei voida täysimääräisesti ottaa huomioon liikennevaikutuksissa, jos asemakaava laaditaan vasta ratasuunnitelman jälkeen. Väylävirasto toteaa, ettei Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaan tule asettaa Histan asema-alueelle ajoitusmääräyksiä, jotka rajaavat asemanseudun suunnittelua ratasuunnitelmassa.

Valtuuston 15.11.2021 hyväksymässä yleiskaavassa raideliikenteeseen tukeutuvan asemanseudun kaavamääräystä on muutettu ajoituksen osalta niin, että se koskee toteuttamisen sijaan rakentamista ja mahdollistaa näin jatkosuunnittelun. Yleiskaavan toteuttamisella voidaan tarkoittaa osayleiskaavoitusta, asemakaavoitusta ja myös rakentamista. Muutettu kaavamääräys on täsmällisempi: ajoitusmääräys koskee vain rakentamista. Histan asemanseudun maankäytön suunnittelua on näin ollen mahdollista viedä eteenpäin rinnakkain radan suunnittelun kanssa. Tämä mahdollistaa alueen pitkäjänteisen suunnittelun, jonka avulla voidaan huolehtia siitä, että asemanseudun rakentamiselle on kaupungin kasvun mukainen tarve ja tehokkaan joukkoliikenteen järjestämiselle on todelliset edellytykset. Jatkosuunnittelun eri vaiheissa selvitetään ja varmistetaan suunnitteluvaiheen mukaisesti, että vaikutukset ovat yhdyskuntarakenteeseen, liikenteeseen, talouteen ja ympäristöön kestävyiden kannalta kokonaisuutena positiiviset. Alueen rakentaminen voidaan kuitenkin aloittaa vasta, kun radasta ja asemasta on toteuttamispäätös ja myös niiden rakentaminen voi alkaa. Toisin kuin ELY-keskus on valituksessaan väittänyt, yleiskaava ei siten ole viimesijainen taso määrätä alueen käyttöönoton ajoituksesta, vaan yleiskaava siirtää maakuntakaavan ajoitusmääräyksen edelleen tarkempaan jatkosuunnitteluun kaavahierarkiajärjestelmän mukaisesti.

ELY-keskuksen valituksessa ei ole esitetty perusteita arvioida Histan alueen kaavamerkintöjen tai ajoitusmääräyksen lainmukaisuutta toisin kuin valtuusto on yleiskaavan hyväksymispäätöksessä tehnyt. Histan alueen merkinnät ja määräykset eivät ole lainvastaisia ELY-keskuksen valituksessa esitetyillä perusteilla.

28. Histan alueen rajauksesta yleiskaavassa

Keväällä 2021 Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava valmisteltiin

ennakoiden Uusimaakaava 2050 maakuntakaavaa, joka ei ollut vielä lainvoimainen. Hyväksymiskäsittelyn ulkopuolelle rajattiin Histan ulommat alueet, jotka edellyttivät Uusimaakaava 2050 maakuntakaavan voimaantumista. Yleiskaavaa on valmisteltu rinnakkain maakuntakaavan kanssa uusimpaan tietoon pohjautuen, minkä johdosta asemanseutumerkintä on esitetty samoin kuin Uusimaakaava 2050 -kaavassa.

Ulkopuolelle rajatut alueet ovat jo osittain rakentuneet pientaloalueina voimassa olevan yleiskaavan (Espoon pohjoisosien yleiskaava, osa I) pohjalta. Näiden alueiden ei voida enää laskea tukeutuvan ainoastaan radan joukkoliikenteeseen, vaan joukkoliikenne alueilta toimii nyt bussiliikenteellä Espoon keskuksen suuntaan. Histan aseman rakentamisen myötä joukkoliikenne näiltä alueilta tulee kehittymään liityntäliikenteeksi asemalle. Histan ympärillä oleville voimassa olevan yleiskaavan mukaisille pientaloalueille ei sijoitu Espoon kokonaisväestönkasvu huomioon ottaen merkittävää määrää uusia asukkaita. Kyseisten alueiden rajaaminen pois hyväksytystä yleiskaavasta ei vaikuta mitenkään hyväksytyn yleiskaavan sisältövaatimusten täyttymiseen.

Lopuksi

Valituksenalaisen yleiskaavan aineistosta ja kaavaselostuksesta tarkemmin ilmenevällä tavalla sekä tässä lausunnossa esitetyillä perusteilla voidaan todeta, että yleiskaava on laadittu noudattaen, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa on säädetty yleiskaavan sisältövaatimuksista, maakuntakaavan huomioon ottamisesta ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumisen edistämisestä, kaavan vaikutusten selvittämisestä sekä osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta. Valtuuston päätökset yleiskaavan hyväksymistä koskien eivät ole syntyneet virheellisessä järjestyksessä, päätöksentekijä ei ole ylittänyt toimivaltaansa eivätkä päätökset muiltakaan osin ole lainvastaiset.

Kaupunginhallitus pyytää kunnioittavasti, että hallinto-oikeus hylkää valitukset.

Kun otetaan huomioon, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §:ssä on säädetty oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta, ei ole pidettävä kohtuuttomana, että muutoksenhakijat joutuvat itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan.

Käsittely

Puheenjohtaja Kausteen kannattamana teki seuraavan muutosehdotuksen:

”Kaupunginhallitus esittää, että valtuusto yhtyy valitukseen siltä osin kun ne koskevat sitä, että kaava on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastainen eikä vastaa kaupungin ilmastotavoitteisiin ja on haitallinen luonnolle, ja palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi.”

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että on tehty esittelijän esityksestä poikkeava kannatettu muutosehdotus, jonka johdosta on äänestettävä.

Puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen 11 äänellä 3 ääntä vastaan yhden poissa ollessa hylänneen puheenjohtajan ehdotuksen. Äänestyslista on pöytäkirjan liitteenä.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin.

Selostus

Espoon valtuusto hyväksyi 7.6.2021 § 77 päätöksellään Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan, alue 722300. Päätöksestä jätettiin Helsingin hallinto-oikeuteen yhdeksän valitusta ja Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) teki päätöksestä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen oikaisukehotuksen. Oikaisukehotuksen johdosta valtuusto teki yleiskaavan hyväksymisestä uuden päätöksen 15.11.2021 § 153. ELY-keskus valitti tästä päätöksestä hallinto-oikeuteen. Yksi aiemman päätöksen valittajista valitti myös tästä päätöksestä.

Hallinto-oikeus on pyytänyt kaupungilta lausuntoa valitusten johdosta 31.5. mennessä ja myöntänyt lisää aikaa lausunnon antamiselle korkeintaan 17.6. saakka. Annettavassa lausunnossa Espoon kaupunki katsoo perustellusti, että valituksissa ei ole esitetty sellaisia lakiin perustuvia seikkoja, joiden vuoksi kaavapäätös olisi palautettava tai kumottava. Espoon kaupunki pyytää lausunnossa, että hallinto-oikeus hylkää valitukset.

Päätöshistoria

Liitteet

- 1 Lausunnon liite
- 2 Äänestyslista § 204

Oheismateriaali

- ei julkaista Hallinto-oikeuden lausuntopyyntö (sisältää henkilötietoja)
- Valitukset ja täydennykset